

Kulturně společenský časopis
2004 • 7
na internetu

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu Paul McCartney

Jan Suk

Tomáš T. Kůs

Obsah:

Příloha

Tomáš T. Kůs: **Příbytky**
(51)

**SYSTÉM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutím na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Martin Groman: **Reportáž z koncertu**

Paula McCartneyho (4)

Miroslav Cingl: **Proč je Aneta nejlepší (10)**

Martin Belásek: **Čtyři poznámky k novým českým filmům (+ kinodivadelní fotopoznámka) (14)**

Před Strží

Literaturistický průvodce **Štěpána**

Kučery: Štěpán Kučera: rytířský román (20)

Ze vtipných e-mailů (24)

Nekorektní zápisník Jiřího T. Krále (26)

Jakub Šofar: **Knihovnička 7 (29)**

Strž DA (recenzní prostředek) + Krmelec

Historie: Martin Groman: **Komunismus včera a dnes II. (30)**

Hudba: Jakub Šofar: **Cavyky dotyků (34)**

Za Strží

Jakub Šofar: **Houby (36)**

Jan Suk: **Krasy v Hadrianově vile (38)**

Jan Katolista Turkyně: **Biblické zlomky II. (46)**

Podobrazník

Honza Hanzl: **Musím se šetřit (50)**

Na titulní stránce: Martin Groman, „Ruce hore v kotli“, 2004, z cyklu „MMS z Paula“ (k článku na str. 4)

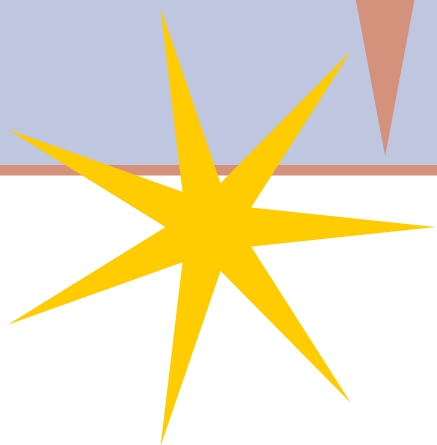
Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 7, ročník 5. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Martin Groman. Redakce: Miroslav Cingl, Štěpán Kučera, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenkova, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

báSeň
měSíce

Karel Danaus

Člověk, který má potřebu psát básně

Člověk, který má potřebu psát básně
by měl se sebou něco dělat
než začne psát romány

Naši milí,

protože jsem zase na nějaký čas uprchl do zahraničí a toto číslo leží na bedrech Martina Gromana, nebylo by pěkné, abych se mu futroval do úvodníku. No dobře, už jsem to udělal, ale teď si přečtěte ten jeho...

No dobře, tak až teď...

Teď....

Ale už!...

Štefan Švec

Ale kuš!

Štefan Švec skutečně odjel do zahraničí. Zatímco minule DA osiřela, protože se vydal do Skotska, tentokrát zůstala sama, protože šéfredaktor vyrazil směrem opačným. Účastní se setkání slovanských pěveckých sborů v Bělorusku. Zatímco on křepčí pro Lukašenkovo pobavení kolem vatry, my tady látáme časopis. Nu, kdo umí umí, ostatní jsou v Minsku.

A vy, ať už jedete v létě kamkoli, dobře si pamatujte, že DA je s vámi všude, aniž byste ji museli balit do kufru. Nezapomenejte ji v hotelu, nerozmáčí se na pláži, neukradne vám ji studentka bohemistiky, kterou jste v Kuala Lumpuru pozvali na kafe.

Tak šťastnou cestu a čtěte nás všude. A víte co, pošlete nám fotky, které budou DA propagovat ve světě. Proč myslíte, že jsme toho Švece poslali do takové tramtárie? Pěkné léto,

Martin Groman

O čem se (ne) mluví

*„Snažím se
vzpomenout
si na slova
a akordy...“*

Na koncertech, na kterých jsem kdy byl, se návštěvníci pohybují volně ve foyer, korzují, listují si v programech, po třetím zvonění se usadí na svá místa, natáhnou si nohy nebo zaujmou apartní pózu a počkají na příchod sólisty nebo dirigenta. Jinými slovy nikdy jsem nebyl na rockovém koncertu.

Kotel

„Jestli nepůjdu na McCartneyho? Asi ne, proč?“ „Přijede poprvé a určitě taky naposledy.“ Těhle odpovědi jsem neuměl vzdorovat, a tak jsem si koupil lístek do kotle pod pódium. Před čtyřiceti lety fanyanky na po-

dobném místě omdlévaly. Doufal jsem, že nic podobného tentokrát nezažiju. Na omdlévání, říkal jsem si, musí mít věk publikum i interpret.

„Kdyby někdo v ČKD před dvaceti lety řekl, že tady místo fabriky bude koncertní aréna pro Paula, asi by ho odvezli rovnou do Bohnic,“ špekuloval 6. června po páté odpoledne na Kolbenově ulici ve Vysočanech postarší hipík, který mi svým pupkem drtil loket. Stáli jsme snad v osmistupu podél tovární zdi a hlavy před námi nebraly konce. Pořadatelé slíbili, že otevrou vstup do areálu ve tři odpoledne, ale nakonec s tím měli dvě hodiny zpoždění.

Tvrdli jsme v zástupu už skoro hodinu a postoupili jen o pár metrů. Do koncertu zbývala hodina a půl. „Takhle se tam asi nedostanem,“ začalo to hučet mezi všemi těmi padesátiletými mamčami, šedivými rockery, mladými vegetariánskými módemany i nadšenými holčinami s ještě mladičkým Paulem na tričkách. Zmatek kolem fronty nabíral grády – mladý hudební publicista táhl svou

reportáž z pražského koncertu Paula McCartneyho

ženu někam dopředu, lidé po jeho vzoru vystupovali ze zástupu a šinuli se po celé šířce ulice k hlavnímu vchodu. Vystoupili jsme taky z pomalého davu a dali se na úprk s davem dravějších a nadřazenějších fanoušků. Uprostřed ulice naproti bráně do areálu vznikl trychtýř a ten nás pasíroval mezi turnikety. Za chvíli jsme už šlapali po zabavených deštnících a po pet-lahvích s pitím, které v různobarevných čůrcích teklo po chodníku. Dovnitř se mohlo jen s malou lahví vody a bez paraplete.

Konečně na ploše, konečně můžeme rozpažit, konečně se dá dýchat. Volně jsme se blížili k pódiu. A rázem bylo jasné, že máme další problém. Kotel pod pódiem byl ohraničen zátarasy, aby se do něj dostali jen ti, kteří si za možnost vidět Paula zblízka připlatili. Za zátarasy do všech stran se mačkaly levnější vstupenky. Dostat se přes ně se najednou zdálo skoro nemožné. Po krátkém zaváhání, jestli to celé raději nevzdat, usoudil maník před námi, že se na svá místa prostě dostaneme a začal se soukat mezi natlačená těla směrem do středu. Než se rozestup zavřel, cpali jsme se bez váhání za našim průbojníkem.

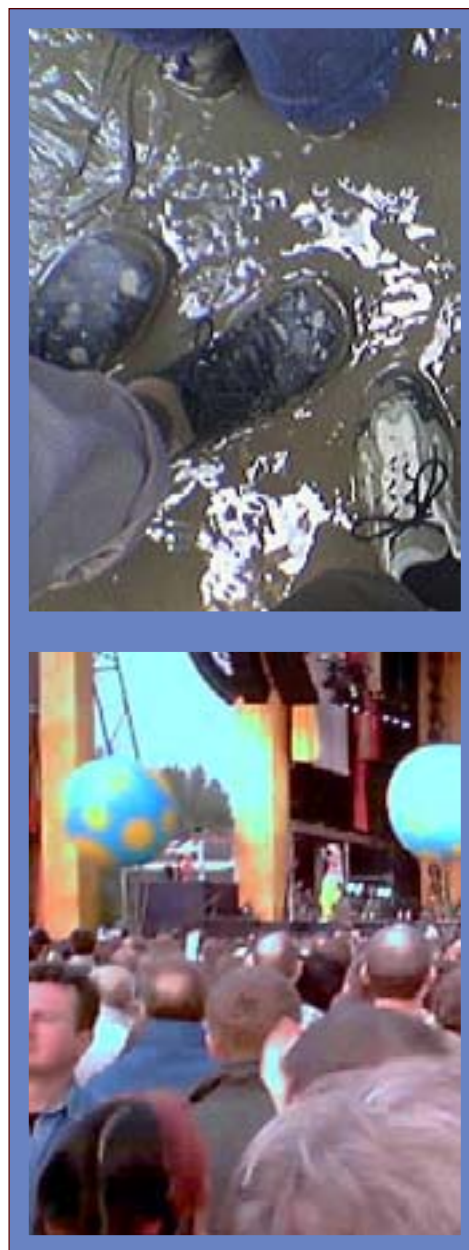
Teprve v davu se prý projeví charakter jednotlivce. No, nevím, ale fakt je, že někdo nám uhnul bez problémů, jiný nastrčil batoh na zádech do obličeje, jeho soused nohu, další přidal „kam se cpeš, špeku“.

Paul

Docpali jsme se do kotle ve chvíli, kdy začal úvodní DJ show s tanečnicemi, žongléry, obrovskými balóny a vlajkami.

Je vidět, že přijel skutečný britský sir. Kostýmy na renesanční motivy nesou britského lvíčka, heraldik by se asi poměl. Tanečníci, klauni a provazolezkyne se chovají v souladu s renesančními zábavami – vše je

velkolepé, efektní, dokonalé, velkorysé a plné sexu, který kočky v lesklých hadrech komicky naznačují. Kolem nás se zdá, že všichni tak trochu přešlapují, je jasné, že chtějí úvodní show spíš přečkat než si užít. „Na zahájení olympiády by to nebylo špatný,“ utrousí borec s pivem.

Chvilé ticha, jen tak, aby vzbudila otázku, s čím asi přijdou teď – a žlutá plachta natažená přes scénu padá přesně ve chvíli, kdy do toho Paul a jeho kapela praští s vervou a energií. Najednou proti sobě jdou dvě vlny – hudba z reproduktorů má údernost a sílu. Publikum po vteřině šoku posílá směrem k pódiu druhou vlnu nadšeného řevu a jekotu, jen co si všichni stihnou uvědomit, že On už je Tu. Být v tuhle chvíli v kotli je zážitek.

Pár přede mnou se začne vášnivě líbat, je jim přes třicet, ke generaci Beatles věkem už nesesnou, ale mentalitou se do ní asi nacpali. Říkají to všem kolem svým oblečením a free a lovefull chováním. Nalevo spíš postává než by se vlnila skupina dam kolem padesátky, ty ještě jakoby nevěří, že jejich idol z mládí je tady. Nejkrásnější z Brouků je před nimi a ony se v klídku koukají, užívají si to, ale zrovna na omdlení už z něj nejsou, třeba jen za tím.

Skutečně na omdlení je ale mladík za mnou. Ve chvíli, kdy se Paul objevil, se začal rvát do předu tak, že se mi přilepil na košili a už na ní taky zůstal. Abych si to nadšení skutečně užil, celou dobu koncert nadšeně komentuje, většinou dokonce řevem. A tak, když McCartney začne vysvětlovat, že s následující písničkou měli problémy v Americe kvůli politické korektnosti, mladík spustí: „Blackbird, Blackbird, to bude Blackbird.“ Paul už jen dodá: „V Anglii prostě holkám říkáme Blackbird.“ Ucho za mnou má pravdu a řičí z toho blahem.

A má taky proč. McCartney z repertoáru Beatles zahrál skutečně kromě Yellow Submarine a Help snad všechno: Long And Winding Road, Got To Get You Into My Life, All My Loving, Blackbird, Here Today, I've Got a Feeling, We Can Work It Out, Follow The Sun, Eleanor Rigby, Drive My Car, Penny Lane, Get Back, Band On the Run, Back in the USSR (v tradičním videu se za McCartneyho zády střídá Stalin s Leninem), Lady Madonna (ta měla odpich), Hey Jude (přidalo se i publikum), Yesterday (mamči začaly plakat), Let it Be, Saw Her Standing There, Helter Skelter, Sgt. Pepper, You Won't See Me, She's A Woman (ucho za mnou načisto zešílelo a už jen chroptělo) a I've Just Seen A Face. Ze své samostatné tvorby pak přidal Jet, Flaming Pie, Let Me Roll It, Maybe I'm Amazed, Calico Skies a Live and Let Die.

Publikum, hlavně ti přímo pod pódiem, na Paula tu a tam hulákali názvy písniček, které by chtěli slyšet. Nevím, jak to dělají jiné rockové a popové hvězdy na svých šňůrách, asi si toho nevěšmájí a jedou podle programu nebo naopak se snaží zavděčit,

ale McCartney se s břitkostí lorda na své skalní fandy obrátil: „To se vám to křičí, já si tady snažím vzpomenout na akordy a slova a vy mi strčíte pod nos ceduli, že chcete Ponorku. Žádný takový.“ Bylo vymalováno, ale všichni se smáli a byli blažení. Mladík přilepený stále na mém chrbátu se smál, až se mi ježily vlasy.

Sice jsem ještě chvíli nad věcí, ale po půlhodině koncertu už fotím MMSky a volám známým, aby to taky aspoň chvíli slyšeli a nastrkují mobil směrem k reprákům. McCartney i jeho hudebníci (klávesista Paul „Wix“ Wickens, bubeník Abraham Laboriel, baskytarista Brian Ray a kytarista Rusty Anderson) dostávají asi po hodině ochladlé pražské publikum (hodně nařede-

né Poláky, Slováky, Němci a Maďary) do varu. Tančí nás v kotli stále víc. Dokonce i maminy se rozjely a v třesutých pózách na nás chvílemi dokonce pomrkávají. Pár před námi přestal digitálem fotit sira Paula a začal fotit sebe na koncertu skutečné legendy. Kdy něco podobného asi zase zažijou...

Jsem tu nový...

McCartney si umí získat sympatie publika, to se musí nechat. Když jsem před koncertem četl, že se na každém svém vystoupení snaží prohodit pár vět v tom kterém jazyce, přišlo mi to povrchní. Ještě při prvním

českém zvolání: „Ahoj Praho, ahoj Česká republiko!“ jsem si říkal, jestli to bylo všechno, tak nic moc. Když ale další pauzu mezi písničkami začal: „Neumím dobře cééésyky,“ měl publikum v hrsti a pak už jen stačilo pokračovat. Nutno uznat, že za pár chvil se naučil číst předepsané české věty opravdu obratně a že jich bylo fakt překvapivě hodně. Slabší už byli další hudebníci, ale zase to doháněli svou roztomilostí: kytarista nám přehrál z diktafonu normalizační amplionový vzkaz: „Dámy a pánové, vítejte na rockovém koncertu! Prosíme nelepte žvýkačky pod sedadla.“ Podíval jsem se na bláto, ve kterém jsme stáli až po kotníky... Bubeník zase ve své chvíli zakřičel: „Ahoj Československo!!!“ A pak už jen následovalo „Hups, sorry, I'm the new here... Ahoj Česká republiko, I know...“ A Praha jim ležela u nohou.

McCartney byl vůbec roztomilý jako každý sympáťák, kterému obličej ne a nestárne. I přes šedesátku dovedl dvě a půl hodiny hrát naplno a živě. Jen dvakrát mu hlas ujel, ale to až ke konci, když už ani nám řvaní moc nešlo. Jestli si Hugh Grant nedá pozor, bude

v šedesáti stejně roztomilý jako tohle nadšené a sebejisté děcko, říkal jsem si při pohledu na hopsající legendu pop music.

Neeeeeee

Blížila se půlnoc a s ní i konec koncertu. Britská legenda na děkovačku přiběhla s naší vlajkou a mohutně s ní mávala. To už by mohlo leckomu přijít jako skutečně přehnané podbízení, ale kdo někdy viděl Brita, na čem všem a kde všude doma, v práci, v autě má národní vlajku (o Skotech nemluvě), pochopí, že jejich pojetí národní zástavy je asi trochu jiné než naše. McCartney mával a mával a potom zmizel. To mi neměl dělat. Ten kluk za mnou začal ječet jako smyslů zbavený. Jeho vysoké a nekonečné na plno ohulené „Neeeeeeee“ mi rvalo uši. Ale Paula přilákal zpátky a pak ještě jednou a ještě jednou a pokaždé s přídavkem. Když McCartney přidal Yesterday a slíbil, že „see you next time, Pra-

ho“, mamči kolem začaly slzet. Možná v tu chvíli ještě intenzivněji tušily to, s čím jsem se já na koncert nechal zlákat, že je víc než pravděpodobné, že žádné next time už nebude.

Po posledním přídavku nás zavalily fontány konfet, které se potom válely nejen v blátě vysočanského parku, ale ještě v metru a jednu jsem dokonce objevil o týden později doma v pračce. Tak dlouho jsem odmítal vyprat zablácenou a propocenou košili, kterou jsem měl na koncertu skvělého Brouka. Košili na kterou se mi lepil jeho možná poslední skutečně omdlévající fanoušek ve střední Evropě.

Martin Groman

Během
volby
Arabské
Superstar
řádili
fanoušci
v ulicích.

O
čem
se
(ne)
mluví

Proč

Až budou za padesát let mediální teoretici hodnotit kvalitu českých médií v roce 2004, možná se shodnou na následujícím kritériu: Seriózní jsou ty noviny a časopisy, které nenasly ani řádku o soutěži Česko hledá Superstar. Aby Dobrá adresa nevyčnívala jako bílá vrána, stáhneme ji do vod bulváru – ostatně do vybrané společnosti Britských listů, Lidových novin a dalších arbitřů vkusu. Na druhou stranu bychom měli aspoň částečně zůstat věrni své pověsti a soutěž Superstar uchopit pokud možno seriózně. A proto se ptáme: Jak to, že měla takový úspěch?

Odpověď zní: Protože jde o soutěž dobře udělanou. Jako u mnoha jiných jednodu-

chých odpovědí na složité otázky jsme se toho moc nedozvěděli. Takže zapomeňme na bonmoty a zkusme přijít věci na kloub.

Profi produkce

Soutěž Česko hledá Superstar není, jak asi víte, českým vynálezem. Televize Nova ji v licenci zakoupila od anglické společnosti Fremantle Media, která má s výrobou televizních pořadů bohaté zkušenosti. Kromě klasických seriálů (například mezinárodně úspěšní Sousédy – Neighbours) pochází z její dílny třeba i u nás známý Millionář.

Superstar (v originále Pop Idol) dobývá úspěchy po celém světě. Australské finále se odehrávalo ve slavné opeře v Sydney. Holandská verze zaznamenala nejvyšší sledovanost jednoho pořadu od nástupu komerční televize. Během volby Arabské Superstar řádili fanoušci v ulicích.

je

Tento výrok nám poslouží jako vhodný odrazový můstek
k prvnímu tvrzení: Superstar dosáhla svých výsledků díky
práci s televizním obrazem.

Aneta nejlepší

Přitom ve všech zemích vypadá soutěž identicky. Spolu s licencí dostává každá televizní stanice i silnou brožuru, která přesně popisuje pravidla soutěže i její vizuální ztvárnění, od osvětlení po volbu typů porotců a moderátorů.

Za úspěchem Superstar stojí schopnost jejích tvůrců dokonale využít vlastností televizního média.

Moc obrazu

Marshall McLuhan kdysi pronesl známou větu: „Medium is a message“ – médium je sdělení. Což se dá vykládat různě. Jednodušší názor tvrdí, že klasik jen zopakoval

banální tvrzení, že v masové komunikaci jde především o obsah (o sdělení). Promyšlenější interpretace naopak McLuhanovu větu chápe jako velký objev, že samo médium (podle klasického Aristotelova dělení „forma“) má na příjemce větší vliv než obsah, který se do oné formy nalije.

Tento výrok nám poslouží jako vhodný odrazový můstek k prvnímu tvrzení: Superstar dosáhla svých výsledků díky práci s televizním obrazem.

Už sám obraz (v porovnání s textem) pochopitelně hraje signifikantní roli. Kniha o zpěvácké soutěži by sice mohla být bestsellerem, ale asi by nevyvolala davovou horu. Zato obraz, který působí rovnou na emoce (vyvolává představy a asociace při-

mo, bez filtrování napsaných slov) je k tomu jako stvořený. Což se ostatně ukázalo i v případě masových tištěných médií, která při referování o Superstar také upřednostňovala velkoplošné fotografie a minimum textu.

Emocionalitě navíc nahrávala i profesionální práce kamery a světel, dynamický střih a minimum slov. Porotci se při svých rozborech věšli do dvou až tří vět.

V souvislosti s mluveným slovem také musíme zmínit výběr výrazových prostředků. Převahu mělo lexikum zaměřené na dojmy a pocity, na racionální rozbor (ze stany porotců i soutěžících) nebyl prostor.

Televizní ztvárnění soutěže také bylo skutečně kontaktní (což je slovo, které lidé

z médií rádi používají, aniž přesně vědí, co znamená). Jedním z hlavních prvků bylo živé publikum ve studiu, které svým frenetickým povzbuzováním dokázalo strhnout i diváky u obrazovek.

Dívej se s námi

Televize má taky jedinečnou výhodu: Její sledování může být (a v případě Superstar i bylo) kolektivní záležitostí. U nenáročného pořadu se může sejít celá rodina a své si v něm najde obačkorovaný tatík i jeho pubertální dcera. Rodina tak má společnou náplň volného času a téma k hovoru. Řada lidí se také bezesporu na Superstar koukala proto, aby v pondělí v práci nebo ve škole nebyla mimo mísu, až se budou ostatní bavit, kdo byl včera nejlepší. Z tohoto hlediska je očividné,

že ani zařazení soutěže do nedělního prime timu nebylo náhodné.

Sledování Superstar také zcela podvědomě (ale přitom velmi šikovně) vtahovalo diváka do děje. Mohl porovnávat svůj názor s výroky porotců nebo se naopak ztotožnit s bouřícím davem v obecnstvu. Cítil se dobře, když jeho favorit postoupil, nebo oplakával jeho vyřazení. Také se pobavil při trapných výstupech netalentovaných zpěváků v první fázi soutěže. Superstar přitom byla dostatečně divácky nenáročná (jednoduchá pravidla, průběh vystoupení atd.), aby dokázala zabavit nejširší divácké spektrum.

S blížícím se rozuzlením adrenalin stoupal. Snad každý tipoval budoucího vítěze, čehož využily sázkové kanceláře. Finišující soutěž přinášela neočekávané momenty, například v Anetiných rodiných Říčanech mohli obyvatelé sledovat finále na náměstí na velkoplošné obrazovce. Najděte lepší příklad kolektivního potenciálu televize.

(Mimoходом starosta Jirkova, odkud pocházela druhá finalistka, odmítl z městského rozpočtu velkoplošnou obrazovku pořídit, za což se dočkal obvinění z nedostatečného patriotismu.)

Sarka Vankova

Veronika Zankova

Aneta Langerova

Samer Issa

Julian Zahorovsky

je Aneta nejlepší

Takže tvrzení druhé: Superstar se dokázala stát společenským jevem.

Tu o Popelce, babičko

A ještě třetí důvod úspěchu Superstar: Její tvůrci dokázali zdařile pracovat s archetypy tradičních vyprávění. Soutěž těží z podobnosti s klasickými pohádkovými naracemi, především s pohádkou o Popelce.

Při pohledu zpátky skutečně soutěž ze všeho nejvíc připomíná pouť chudé dívky za úspěchem a štěstím, i když nápadníkem není princ, ale nahrávací společnost. Stejně jako v pohádce může vytouženého cíle dojít jen ta vyvolená, která přitom musí překonat mnoho nástrah. Bojuje s ošklivými ne-

vlastními sourozenci (Popelčiny zlé sestry), řeší složité úkoly (nebo si snad myslíte, že zazpívat Soukupovu hloupou písničku „Sůprstár“ je sranda?), potkává nevyzpytatelné sudičky (dlouho jsem si lámal hlavu nad jejich nepohádkově sudým počtem, až jsem si uvědomil, že u Šípkové Růženky byly také čtyři – tři pozvané hodné a jedna záludná navíc).

No a konečně univerzální pohádkový motiv toho, jak chudá, leč ctná dívka svou pílí štěstí došla. Pohádkovou spravedlnost tu zastupují hlasující diváci, které produkce ztotožňuje s celým národem („Česko hledá...“). Ve chvíli, kdy dokážete tento příběh vytvořit s dostatečnou přesvědčivostí, do něj můžete dosadit prakticky kohokoliv (třeba i Hejmu za sudičku), a přesto bude vyprávění samospádem směřovat ke šťastnému konci. A s sebou ponese i spokojené diváky. Což

se tvůrcům televizní soutěže Pop Idol / Superstar povedlo téměř dokonale.

Poučení

Každá správná pohádka by měla přinášet i morální posláni. Jaké je to naše? Nemá cenu lamentovat nad tím, že Superstar přilákala k televizním obrazovkám víc lidí než noční přenosy z parlamentu. Jen je zapotřebí si uvědomit, že televizní soutěž nebyla ničím víc (ani méně) než dokonale vykalkulovaným masovým výrobkem. Poznáme-li principy jejího fungování, pochopíme její popularitu i slabé stránky a nebudeme ve vleku jejích tvůrců. A o to by nám mělo jít. Jinak, mezi námi, Aneta byla stejně nejlepší.

Miroslav Cingl

Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

Čtyři poznámky k novým českým filmům (+ kinodivadelní fotopoznámka)

O
čem
se
(ne)
mluví

Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

1) Je tu nová Nová vlna...

Nová vlna českého filmu už od šedesátých let trochu zestárla, pořád ještě je to ale pojem v dějinách kinematografie dokonce i světové. Mladí čeští režiséři tehdy přinesli filmovému světu svérázné nové vidění, v součinnosti s obecnou atmosférou šedesátých let i s vývojem kinematografie v okolních zemích zcivilnili a zjednodušili filmovou řeč, udělali z herců i z postav obyčejné lidi a jejich (velmi různorodou, a přesto typickou) poetiku dokázaly ocenit i velké festivaly a Hollywood. Odkazem české Nové

Po listopadu 1989 se u nás několikrát mluvilo o navázání na tradici Nové vlny a o nově nastupující slávě české kinematografie. Po Oskaru pro Kolju a nominacích pro Musíme si pomáhat a pro Želary už jako by se zdálo, že je nová Nová vlna tady. Jenže.

vlny se vědomě či nevědomě inspiruje lec- které světové filmové hnutí, z posledních let třeba manifest Dogma.

Po listopadu 1989 se u nás několikrát mluvilo o navázání na tradici Nové vlny a o nově nastupující slávě české kinematografie. Po Oskaru pro Kolju a nominacích pro Musíme si pomáhat a pro Želary už jako by se zdálo, že je nová Nová vlna tady. Jenže.

Jako pokračovatele Nové vlny můžeme vnímat dva druhy filmů. Buď ty, které na ni navazují ohledně mezinárodních úspěchů, nebo ty, které rozvíjejí její principy a snaží se je posunovat.

Pokud jde o mezinárodní úspěchy, dosáhly jich české filmy devadesátých let

Eva Vlčková, fotografie z divadelní hry Hypermarket

Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

(a prvních let nového století) dost. Částečně díky evropské bavlnkové péči o vlastní kinematografii a vzájemnému drbání zad evropských filmařů, a částečně díky přizpůsobení některých snímků měřítkům americké filmové akademie (což nemyslím jako hodnocení, jen jako konstatování). Americká akademie se vyvíjí, a navíc není žádným zásadním arbitrem kvality filmů, přesto si české snímky, které u ní uspěly, zaslouží úctu. Navázaly na Novou vlnu šedesátých let v jednom z ohledů. Přesto jsou to spíš velkofilmy a nemají s ní mnoho společného.

V tom druhém jsme si, zdá se, museli na novou Novou vlnu počkat déle. Přesto se nakonec vynořila. Je ale skutečně (snad

s jednou výjimkou, jíž je Svěrákova Jízda) záležitostí až úplně posledních let.

Filmy, jako je Nuda v Brně nebo Silný kafe snesou jednoduchostí příběhu a jeho silou měřítka staré Nové vlny bez problémů, a to přesto, že jde o debuty. Mistři (stejně jako jejich ideový předchůdce Divoké včely) nejsou tak úplně můj šálek kávy, ale své publikum si našli a jejich vděčnost civilnosti předloh ze šedesátých let je očividná. A nejnovější Správce statku je sice amatérská pohádka, u které se o hereckých výkonech podobně jako o zaostřeném kameře vůbec nedá mluvit, ale doporučuji ho každému, protože přes všechny ty neuvěřitelné chyby je to film, který jako celek funguje (odskočím trochu mimo žánr: když říkám

funguje, myslím nějak podobně jako u Rebelů: sled příšerných přehrávaných scén, zastaralých anekdot a pastelových klipů dává jakýmsi zázrakem dohromady dobrý film).

No prostě: po letošní (u Morávkovy Nudy v Brně loňské) vlně debutů se zdá, že nová Nová vlna českého filmu je tady. Konečně.

2) Česká symbióza

Česká malost (ve smyslu nepočetnost) se mi vždycky líbila. Je příjemné, že český film je jeden nevelký rybník, kde každý

Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

každého zná a všichni vlastně dělají všechno podobně. V minulé poznámce jsem psal o tom, že Musíme si pomáhat nebo Želary jsou spíš velkofilmy, přidal bych k nim samozřejmě i Tmavomodrý svět, Nejasnou zprávu o konci světa nebo Je třeba zabít Sekala. Jinde, ve „velkém“ světě by bylo zřejmě nezvyklé, aby takové klády soutěžily o stejné diváky a stejné peníze s prakticky nezávislými snímky jako je Nuda v Brně nebo Správce statku, u nás je to normální. A proto jako by i ve výsledku, tedy v jednotlivých snímcích měly velkofilmy něco z lehkosti a partyzánsktiny těch nezávislých a „nezávislá“ scéna ledacos z dokonalosti a lesku velkofilmů. Je to velmi české a jak už jsem řekl, líbí se mi to (což

ovšem neznámá, že se mi líbí všechny zmíněné filmy).

3) Jakubisko Jakubisko, zalez radši za dubisko

Nejsem naštěstí filmový recenzent a nemusím se tedy bát, že mě manželka Jura je Jakubiska zažaluje za to, že jsem psal o Post coitu špatně. Její nápad vysoudit z kritiků ušlý zisk je svou hlubokou ublí-

ženou blbostí až roztomilý (kdyby prošel, opravdu bych se s Tomášem Baldýnským zařadil do fronty diváků, kteří by požadovali zpátky vstupné za ten film kvůli nedostatečné kvalitě výrobku). Mnohem smutnější je, že Juraj Jakubisko, velký slovenský bard, se poslední dobou neomylně řadí k Vladimíru Michálkovi a F. A. Brabecovi do trojice chronických točičů mizerných filmů, jejichž umělecké ambice jdou vždycky dál než jejich možnosti. Jenže F. A. Brabec je aspoň slušný výtvarník a Michálek natočil aspoň Babí léto. Jakubisko nezvládá poslední dobou vůbec nic a Post coitum je jenom poslední zářez. Už to velkohubé prázdno, které pojmenoval Nejasná zpráva o konci světa, věstilo poměrně

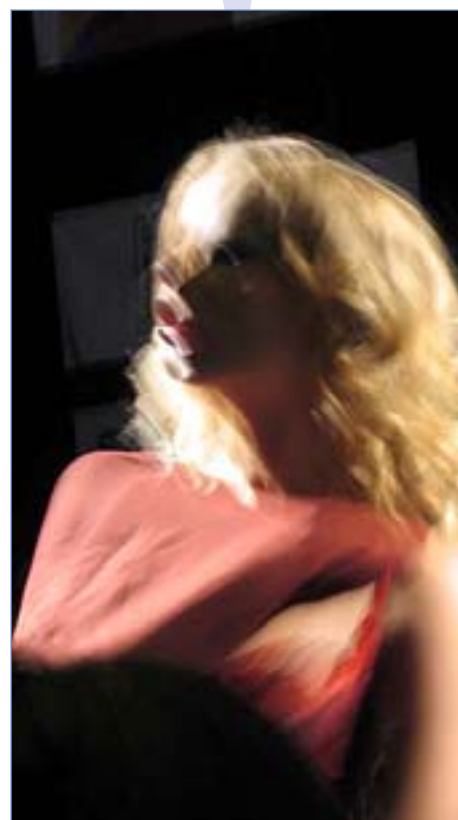
Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

jasnou zprávu o konci druhdy dobrého režiséra.

4) Kde to žiju?

Netvrdím, že film musí zobrazovat svět, jaký skutečně je. Nejenom že nemám tušení, jaký skutečně je, ale navíc přiznávám slabost pro filmy, které jsou zjevně velmi zvláštní autorskou výpovědí a světu vyboulenýmzrcadlem (myslím dejme tomu Samotáře). Jediné, co mi vadí, je cosi, co by se snad dalo nazvat „kýčem realističnosti“. Tedy nepovedená snaha ukázat „skutečný“ život lidí kdesi a snad i blízko.

V první poznámce jsem psal o tom, že Mistři a Divoké včely nejsou můj šálek kávy. Je to právě z tohoto důvodu. Oba filmy se tváří jako autentičnost sama, jako by mluvily o jakýchsi prototypických skutečných a obyčejných lidech ve skutečném a obyčejném prostředí, ale ve skutečnosti jsou mnohem vykonstruovanější a elitářštější než třeba právě zmínění Samotáři. Jeli-kož žiju na vesnici a znám vesnic víc, můžu zodpovědně prohlásit, že lidé z Divokých včel a Mistrů žijí v prostředí, které neexistuje. Jejich okolí je „zvyčhodněno“, možná až zbalkanizováno. Tak jako v těch filmech prostě už u nás myslím nikdo nežije a pokud ano, tak to rozhodně není prototyp. Rané Formanovy filmy takové prototypy

Eva Vlčková,
fotografie
z divadelní
hry Hyper-
market

ukázat dovedly, Divoké včely a Mistři ne. Stejně jako mladý Forman ubírají „obyčejným“ lidem kromě majetku i důstojnost, dívají se na ně s tím, čemu se odporně říká „láskyplné pochopení“, ale na rozdíl od Formana o nich lžou. Jsou to jen ošklivé naše-
divělé bubliny.

Fotopoznámka (Český sen versus Hypermarket)

Když už jste se dostali na některé z představení hry V. Klimáčka Hypermarket (odehrá-

vala se v jen pro ty účely postavené železné Boudě před Národním divadlem), mohli jste tam potkat spoustu slavných lidí. U nás to byli mimo jiné i Václav Havel, jeho žena, Naďa Urbánková, Květa Fialová, Jiří Menzel, Miroslav Donutil a bůhví kdo ještě. A to ani zdaleka nešlo o premiéru.

Hra, na rozdíl od obsazení publika, za moc nestála. Byl to slepenec situací, barev a efektů, rozbitý až hrůza a ničím nespojený. Šel-li jsem na hru proto, abych se aspoň přeneseně dozvěděl něco o tom, proč chodím do hypermarketů (vždycky se sobecky snažím v uměleckých dílech hledat něco o sobě), tak jsem se to nedozvěděl.

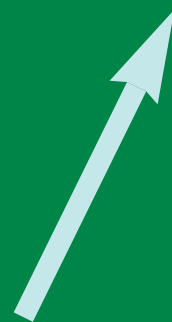
Film Český sen, na kterém jsem byl v multikině a v jehož pořídím publiku ni-

kdo slavný neseděl, mi o otázce, se kterou jsem šel na Hypermarket, řekl mnohem víc. Je to dokument vtipný, svižný a chytrý a když si při něm vzpomenete na některý z propagačních materiálů, který ho doprovázel, tak si uvědomíte, jak jste sami nepoučitelní. Víc prozrazovat nebudu.

Přestože Hypermarket nestál za nic a Český sen stál za hodně, přinášíme vám fotky z Hypermarketu, jednak kvůli celebritám, jednak kvůli barvám a jednak díky naší fotografece Evě Vlčkové, která je schopná krást na svůj drobný digitál dokumentární momentky za každé situace a osvětlení.

Martin Belásek

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

Květen byl měsíc maturit, červen
měsíc přijímaček na vysokou školu.
Ležel jsem zavalený hromadou knih,
ale spíš než nové básnické naděje mě
obklopovali Sofokles, Euripídes
a Naši furianti. Neměl jsem čas mámit
z literaturistů jejich poezii, proto
protentokrát volím únikové řešení –
jakési egocentrické okénko –
a zaplním Průvodce příspěvkem
vlastním. Je to letní povídka o slunci
a španělské botě.

Θ chrabrém Alonzovi a krásné Veronice (rytířský román)

„Co z toho kluka jednou bude,“ povzdechl si Alonzův otec. „Já v jeho věku jsem se učil latinsky, učil jsem se šermu a získával první styky v Barceloně. A on akorát čte ty svoje knížky... rytířské romány, ty bichle z Antiky...“

„Taky píše básně,“ hájila Alonza matka.

„Kdyby aspoň psal znělky k oslavě krále, nebo o vítězství naší armády, když už nemůže dělat něco pořádného... Ale tuhle jsem na ty jeho veršičky koukal a jsou to samé čuňárny...“

„Z toho vyroste,“ řekla Alonzova matka. „Taky jsi takové věci psával, pamatuješ?“

„Nezajímá ho politika, nezajímají ho naše polnosti... Jakoby nevěděl, že jednou zdědí všechno, na co jsem se dřel celý život!“

„Hlavně ho do ničeho nenuť... Víš, že teď máme ten humanismus.“

„Humanismus! To si Taliáni něco vymyslí a kluk mi kvůli tomu zvlčí.“

ŠK
TU
ĚČ
PE
ÁR
NA

Alonzův otec byl zeman v jedné vsi ve východním Španělsku. Měl orlí nos, vinici a několik hektarů orné půdy. Alonzo měl taky orlí nos, dívku Veroniku a strach z dospělosti. Nechtěl jít cestou, kterou pro něj vyznačkoval otec.

Vybírat nejurodnější půdu, starat se o výnosy, sledovat pšeničnou burzu. Vzít si ženu zemanského stavu, přivést ji do jiného stavu, mít syna a vyznačkovat pro něj tu samou cestu. Vydělávat peníze a říkat si, až budu mít plný měsíc, budu konečně šťastný. S plným měsícem zjistit, že pořád nic. Zvyknout si. K rozptýlení si koupit loveckého chrta.

Alonzův otec už vybral pro svého syna nevěstu; byla to dcera zemana ze sousední vsi, taky měla orlí nos a několik hektarů půdy. Alonzo měl pocit, že se zblázní.

Veronika byla dcera hostinského z té samé vesnice jako Alonzova nastávající a roznášela v otcově podniku víno a fazole na špeku. Alonzo ji poprvé uviděl, když se cestou ke své nevěstě zastavil na pohár něčeho ostřejšího. Nakonec zůstal v hospodě až do setmění. Oběma jim bylo všechno jasné od prvního průsečku pohledů.

Když hospoda zavírala, vyvedl Veroniku do rozpálené srpnové noci. Moc nemluví, protože člověk se od slov stejně akorát ušpiní. Její tělo ladilo s krajinou okolo, jakoby tam lehala od stvoření světa. Krajina

hořela tlukotem jejího srdce. Nechal v ní otisky svých prstů, spálených rozkoší, a noc byla k obloze přibitá stříbrnými hřebíky. Když Veronika vydechla, hřebíky popadaly a noc se na oba dva snesla jak sametová přikrývka. Rozbřesk se zbarvil do krvava a vůbec nikomu nevadilo, že je to klišé.

Následující dny byly čerstvě vytažené z pece a voněly. Často lehali uprostřed pole, Alonzo a Veronika, když bríza marně rozháněla odpolední horkost. Zatímco otec v jeho věku studoval latinu a šerm, Alonzo sledoval čápy na obloze a kouřil s Veronikou tabák od otcových známých z Barcelony. Chvilí byla jako píseň obtěžkaná sluncem a obilí se houpalo v bocích.

*

Jednou se Alonzo svěřil příteli Pedrovi. Alonzovi rodiče neměli Pedra rádi, protože byl syn obyčejného sedláka, mluvil sprostě a na předloktí měl tetování. Pedro nikdy nepřemýšlel o víře, životě a smrti, zato rozuměl pšenici a líbil se holkám. Alonzo mu říkal, jak marně hledá střední cestu mezi šťastnou budoucností, kterou pro něj vybral jeho otec, a skutečným životem. Vlastně neví, co by chtěl dělat, stát se pastýřem ovcí, toulat se světem jako potulný rytíř, psát básně... ? Někdy má pocit, že z toho všeho zešílí.

Pedro se zašklebil a řekl zdvořile: „Já být Jeho Milostí Vaším otcem, tak dám Vaši Milosti pěkných pár přes prdel a nechám Vás tejdén pracovat na poli. To by ti ty vznesené chmury z hlavy vyhnalo. Zešílet může jenom pán, šlechtic, protože normální člověk nemá na takový blbosti čas.“

Alonzo musel uznat, že na tom něco je. „Tos někde četl?“

„Eště toho trochu! Fajnovější lidi čtou knížky, furt nad něčím hloubaj a stejně vyhloubaj houby. Že nebe je vysoko a ve smrti se potká vévoda s courou z putyky.“

„Pedro, ty seš rozený lidový filozof,“ řekl Alonzo.

„Prdlajs,“ řekl Pedro a plivl do trávy.

Asi týden po téhle rozmluvě přišel za Alonzem otec a povídá: „Děláš mi starosti, chlapče. V tvém věku jsem se učil latinsky, učil jsem se šermovat a získával první styky v Barceloně... Co děláš ty? Rosteš jako dříví v lese, pořád ležíš v těch svých knihách...“

Mluvil pak ještě dlouho, mluvil o politice, výnosech půdy a pšeničné burze, zatímco Alonzo chtěl mluvit o tom, že když si Veronika rozčesává vlasy, je to jako ráno v Sixtýnské kapli. (Alonzo nikdy nebyl v Sixtýnské kapli.) Chtěl mluvit o tom, že v jejích očích je Slovo, kolem kterého se básníci plácají v kruzích jak můry kolem plamene svíčky. Má strach, že jednou uho-

A další křik a další
pláč a další básně na
usmířenou. Přál si stát
se kamenem u cesty
a ani by mu nevadilo,
že na něj čurají psi.
Byl by to krásný život,
necítit, netoužit. Ale
stačil pocit jejího
dechu a Alonzo ze
sebe oškrábal
všechn mech a psům
hrozil pěstí.

ří, ale ví, že to bude stát za to. Chtěl to slovo vykřiknout, aby otce probudil, ale řeč se mu s bolestným zaskřípáním vykloubila z pantů.

„Proč nic neříkáš?“

„Řekl bys, že to s tím nesouvisí,“ odpověděl Alonzo, protože znal svého otce.

„A měl bych pravdu!“ zavrčel Alonzův otec, protože znal svého syna. „Vlastně jsem ti chtěl oznámit, že tě posílám na univerzitu do Salamanky!“

„Kam?“ vyděsili se Alonzo a Veronika – ona až příští den, kdy jí to oznámil.

„Do Salamanky,“ řekl jí Alonzo. „Je to někde na západě... Asi u hranic s Portugalskem, nevím, pro mě je to španělská vesnice.“

„Na jak dlouho?“

„Na šest let.“

„...počkám na tebe.“

*

V Salamance Alonzo sekal latinu. Poznal dokonce pár lidí z Barcelony a spřátelil se s mladým básníkem Miguelem. Když měli peníze, opíjeli se v hostinci U Španělského ptáčka, když ne, sedávali spolu na břehu řeky; hádali se o tom, jak rozumět Vergiliovým veršům, jak chápat Lope de Vegu, jestli je správné číst rytířské romány...

Miguel se otáčel za každou sukní a Alonzo psal básně Veronice. „Tvoje šíje krásnější je, než perutě racků,“ předříkával si. „Racků, racků... Neznáš nějaký rým na ‚racků‘?“

„Zasloužil bys facku, klacku,“ odpověděl Miguel, „Salamanca je plná holek, co

kroutí zadkem jenom pro tebe a ty pořád potíš sonety pro tu svoji holubičku. Seš cvok, víš to?“

„Kecy. Umíš taky něco jiného než kecat?“

„Umím psát. Jednou o tobě napíšu knížku. Příběhy o blázních, to se lidem vždycky líbilo...“

*

Když se Alonzo vrátil domů, den zas voněl jak čerstvý pecen chleba a Veronika byla zasnoubená s Pedrem.

„Stejně by sis mě nemohl vzít,“ říkala Alonzovi, „seš šlechtic a já holka z hospody.“ Z očí jí táhl průvan a všechny dveře se s prasknutím zavíraly. Vybrala si cestu, kterou jí vyznačkovali rodiče, přidala se k stádu. Alonzo na ni křičel, ona taky křičela, vyhrožoval, plakala, psal básně na usmířenou...

Tvoje šíje

krásnější je
než labutí perutě.

Tvoje dlaně
plaché laně

...ještě pořád seru Tě?

Byly chvíle, kdy si přál, aby ji dokázal nenávidět, a toužil po ní víc, než kdykoli předtím. Místo medových pláštíků nosila pod jazykem střepy, ale bylo to vlastně jedno, protože už se stejně nelíbili. Srdce obuté španělskou botou.

„Co má on, co já nemám?!“ útočil na ni. „Teda kromě toho hnusného tetování.“

Opíjel se vínem a cestou z hostince budil pohoršení a sousedy. Rodiče byli nešťastní. V té době hodně četl, protože knihy mu nabízely výlet někam hodně daleko. Přečetl spousty rytířských románů a ty mu nakonec vnukly nápad, jak to všechno vyřešit.

„Je to opravdovskej chlap...“

„No jestli opravdovské chlapáctví spočívá v sprostých slovech a plivání na zem, tak bych s tím snad zvládl něco udělat.“

„...a nesnaží se bejt za každou cenu vtipnej jako ty!“

„Napadlo tě někdy, že ten můj humor je akorát maska, co za ní skrývám svoje zoufalství?!“

„Napadlo tě někdy myslet taky na někoho jinýho než na sebe??“

A další křik a další pláč a další básně na usmířenou. Přál si stát se kamenem u cesty a ani by mu nevadilo, že na něj čurají psi. Byl by to krásný život, necítit, netoužit. Ale stačil pocit jejího dechu a Alonzo ze sebe oškrábal všechnen mech a psům hrozil pěstí. Opíjel se vínem a cestou z hostince budil pohoršení a sousedy. Rodiče byli nešťastní. V té době hodně četl, protože knihy mu nabízely výlet někam hodně daleko. Přečetl spousty rytířských románů a ty mu nakonec vnukly nápad, jak to všechno vyřešit.

Půjčil si oba otcovy rapíry, matčinu rukavici a vydal se k hospodě. Veronika roznášela víno a fazole na špeku, Pedro seděl na lavici a občas si dávali mlaskavé pusy.

Alonzo došel až k němu, Pedro se postavil. Měl ruce dlouhé a silné jak lopatky větrného mlýnu. Alonzo měl oči podlité krví, Pedro na něj opile mžoural. Hospoda ztičila. „Vyzývám tě na souboj,“ křikl Alonzo a praštil Pedra rukavicí. Pedro Alonza praštil pěstí a tím byl souboj ukončen, protože Alonzovi se spustila krev z nosu a nešla zastavit.

Pedro ho posadil na lavici, přiběhla Veronika a opilí sedláci se předháněli v zaručených receptech, jak mladému zemanovi pomoci.

„Položte ho na záda.“

„Já dycky chroupu syrovou cibuli, to pomáhá na všechno.“

„Nejlepší je něco studenýho na hlavu.“

„Přinesu mokrej hadr,“ řekla Veronika.

„Prdlajs,“ oponoval Pedro, „chce to strčit mu něco do frňáku, jinak to nepřestane.“ Veronika zacpala Alonzovu nosní dírku cípem svého kapesníku a krev za chvíli přetala téct. Alonzo se zvedl, bílý kapesník mu z nosu visel jako kapitulace. Sebral ze země rapíry, a když vycházel ven do srpnové noci, snažil se neslyšet výsměch rozvrzaných cikád. Sedláci se pomalu vraceli k svým pohárům.

Ušel jenom pár kroků a dohnala ho Veronika.

„Počkej.“

Stáli proti sobě jako kdysi.

„Pozítří se vdávám.“

„Slyšel jsem.“

„Chci, abys mi řekl, že mě aspoň trochu chápeš.“

„Trochu tě chápu.“

„Nikdy na tebe nezapomenu, věříš mi to?“

„Dej mi svůj kapesníček, na památku. Budu ho nosit na srdci, nebo ho zavřu do truhly a posypu plátky růží.“

„Máš ho v nose,“ připomněla mu šetrně.

Usmál se, ona taky.

„Měj se hezky, Veroniko.“

*

„Všímáš si, jak se Alonzo poslední dobou číní,“ pochvalovala si matka.

„Vždycky jsem ti říkal, že z toho kluka jednou něco bude,“ řekl pyšně otec.

„Každý si nakonec zvykne,“ pokývala hlavou. „Vzpomínáš, jak se tobě nechtělo převzít otcovo hospodářství? Chtěl jsi dobýt svět.“

„To jsme byli ještě děti,“ řekl Alonzův otec a pohlídl Alonzovu matku po ruce. „Koupím mu loveckého chrtá. Bude mít radost.“

Alonza napadla hrozná věc. Co když celou dobu viděl všechno vzhůru nohama? Všední mravenčí život vždycky pokládá za nedostatek odvahy, ale co když právě k němu je potřeba ta největší odvaha? Toulat se, psát sonety a mít noční můry, na tom nic není. Hrdinství je rozedřít si dlaně pluhem.

Alonzo obrátil všechnu svoji rytířskost k péči o rodinné hospodářství. Když pracoval, nemyslel na Veroniku. Každý třetí rok vybíral nejúrodnější půdu, jak to dělali jeho předci od pradávna, staral se o výnosy obilí a pečlivě sledoval pšeničnou burzu.

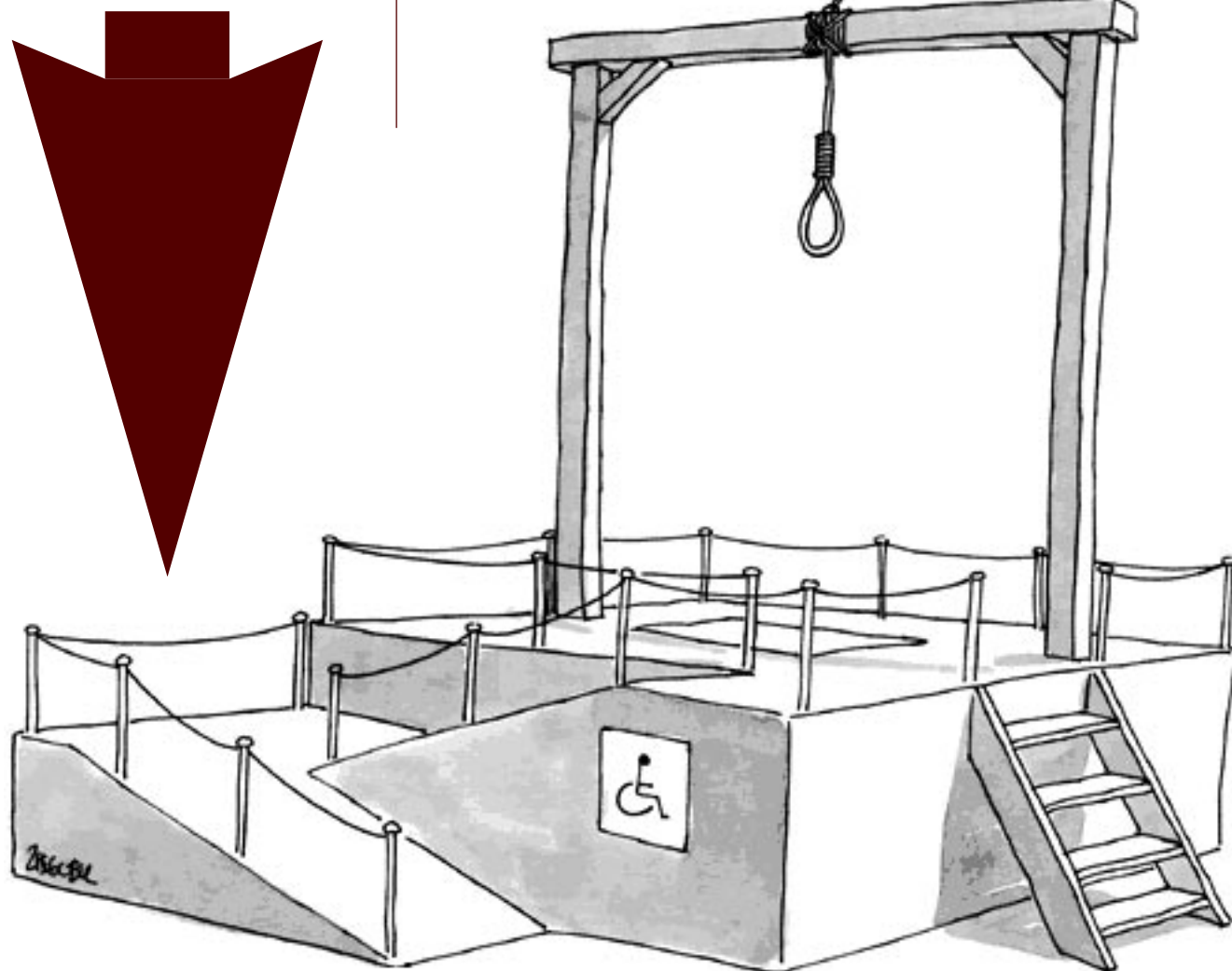
Nakonec se z toho zbláznil.

Pak teprve mohl prožít věci, o kterých slušný člověk v noci sní a ráno je stele pod přikrývkou. Byl to „vlastně docela moudrý blázen a bláznivý mudrc,“ napsal o něm Miguel ve své knize.

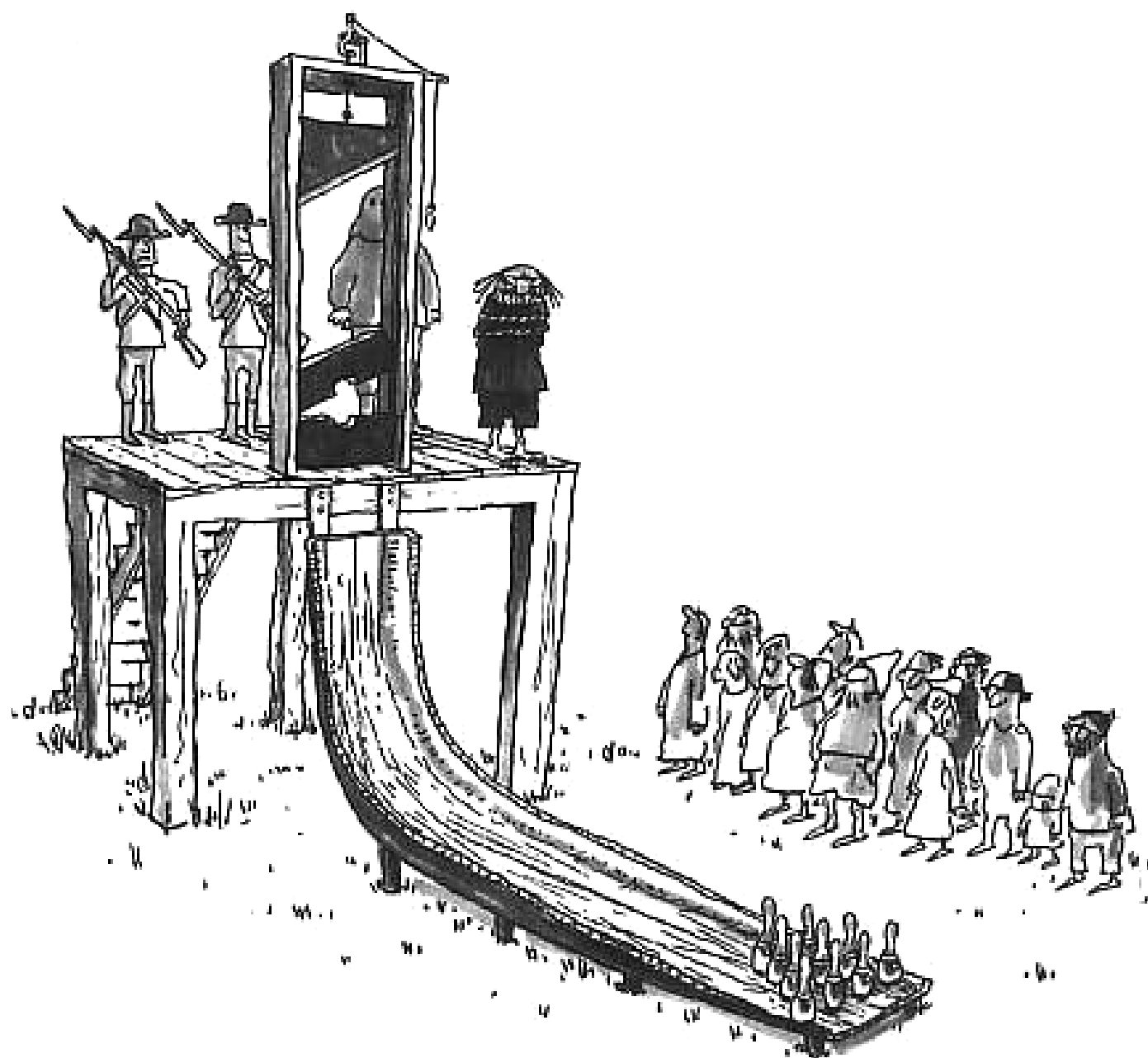
Alonzo Quijano, důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha.

Ze vtipných emailů

(Anonymní autoři)

Nekorektní zápisník

Jiří T. Král

Jsem velmi rád, že nejsem mladým autorem. A zvláště ne mladým autorem zúčastňujícím se literárních soutěží. Aspoň takový dojem ve mně nedávno vyvolal v Literárních novinách článek Jiřího Zizlera, který referoval o VI. ročníku bienále Hořovice Václava Hraběte. „Již několikrát jsem byl užaslým svědkem absurdity, jak lidé, zabývající se literaturou a mající takřka v referátu lamentování na nedostatkem čtenářů a zájmu o knihy, při pohledu na díla mladých adeptů tvorby šklebně vyprskli: grafomani,“ pohoršuje se Jiří Zizler a klade řečnickou otázku, zda by v dnešní době neměla být touha a vůle vyslovit se literárně předmětem uctivého obdivu a úžasů. Být mladým autorem, pociťoval bych, jak mne vstřícnost kritikova poníží: co-pak si zasloužím takový shovívavý postoj jen proto, že jsem začal psát? Jako neliterát bych zase pocítil závan kastovníctví: proč mám mladé literáty obdivovat víc než mladé lidi s jiným posláním? A jako čtenář cítím pochybnost: proč bych se od kritiků nemohl dozvědět, že něčí dílo je výplod grafomanství? Užasle by pak všichni měli stát před dosud netušenou možností, že když se o grafomanech nebude mluvit jako o grafomanech, vyrostou z nich velcí autoři.

Naštěstí vše nasvědčuje tomu, že slovo grafoman se v našich literárních časopisech stane dosti frekventovaným. Začala s ním Libuše Bělunková, která je před časem užila, když v Literárních novinách hodnotila

výběr spisovatelů vyslaných ministerstvem kultury na knižní veletrh do Lipska. Zřejmě netušila, že jde o slovo kouzelné: Radima Kopáče, Vladimíra Novotného a Aleše Hamana dokázalo změnit z literárních kritiků na politruky. Jako literárním kritikům by jim zřejmě vadilo používat demagogii, politrukovi ovšem není proti mysli shazovat názor protistrany obviněním z kádrováctví či zdůrazňováním faktu, že je rusistka, a tím pádem české literatuře nerozumí, popřípadě obojím najednou. Já bloud si dosud myslel, že když někoho označím za grafomana, tak nejde o kádrováctví, ale o vyjádření legitimního názoru na jeho tvorbu. A také jsem se mylně domníval, že kádrováctví bych se dopustil, kdybych se někoho snažil vyloučit z diskuse o literatuře poukazem na to, že je rusistka nebo třeba kopáč. Pokud budou literární politrucci směle pokračovat v nastolené úrovni, jistě si vyslouží podobnou báseň, jakou T. R. Field věnoval Karlu Teigemu: Karel Teige – padada / na mozek co napadá... / Vedle Teiga / ruská tajga / kvetoucí je zahrada!

Bohužel si nikdy nemůžeme být úplně jisti, že o slovo grafoman zase nepřijdeme. Stačí, aby se některý grafoman u soudu domohl toho, že napříště nebude moci být nikým označen jako grafoman. Proč by soud nemohl suplovat práci literárních kritiků, když případ herečky Jiřiny Bohdalové ukázal, že napříště nebudou dějiny vykládat historici, ale právníci. Jméno Jiřiny Bohda-

A možná bychom

mohli nechat jiné lidi

svobodně si myslet, že

se rozhodla

obdivuhodně.

Stačí, aby se některý grafoman u soudu domohl toho, že napříště nebude moci být nikým označen jako grafoman.

lové bude vymazáno (zatím pouze) z elektronické podoby seznamu spolupracovníků Státní bezpečnosti. Až se podaří docílit jeho vyretušování i z podoby písemné, budeme se muset spoléhat jen na svou paměť (případně povolení ministerstva vnitra nahlédnout do originálních záznamů, vezme však, že to právníci nedovolí hned tak někomu). Co ale čekat v zemi, v níž parlament zákonem stanovuje, že se dvojnásobný kapitulant zasloužil o stát. Nabízí se ovšem i literární výklad celé kauzy: mezi právníky je oblíbená jistá kniha, na rozdíl od ostatních ji nepovažují za varování, ale za návod. „Zajistit, aby se všechny záznamy shodovaly s tím, co je momentálně pravověrné, je pouze mechanický akt. Je však nutné si také pamatovat, že události se odehrály žádoucím způsobem,“ napsal George Orwell v románu 1984.

Zapamatovat bychom si ovšem také měli památné výroky, které zazněly od filmových recenzentů při jejich hodnocení Gibsonova filmu Umučení Krista. Z neobyčejných postřehů vynikl například ten od Rostislava Matulíka v Právu: „Film je jistě dojemný a upřímný, současně však fatálně necitlivý vůči těm, kdo nesdílejí Gibsonovo pojetí křesťanství.“ Nějaký šťoura by ovšem v této souvislosti mohl tvrdit, že hry Thomase Bernharda jsou fatálně necitlivé vůči Rakušanům, pythonovský film Život Briana vůči křesťanům či dílo markýze de Sade vůči těm, kteří to raději dělají normálně.

A stejně tak by takového šťouru zmátlo tvrzení Dariny Křivánkové z Lidových novin: „Je to film především nesmírně choulostivý, který má potenciál jitřit nesprávné emoce, což je v době, jejíž rovnováha je nastavena velmi křehce, minimálně nezodpovědné.“ Vrtalo by mu hlavou, že při čtení historických knih neobjevil dobu, jejíž rovnováha nebyla nastavena velmi křehce. A přemýšlel by, jak prokádovat umělce tak, aby napříště jitřili jen ty správné emoce. Ale možná není třeba se tím tvrzením tolik zabývat. Stačí vědět, že Darina Křivánková označila Umučení Krista za nástroj propagandy, kdežto propagandistický dokument Comandante od Olivera Stonea prý ukazuje, že Fidel Castro žije „obdivován i milován“.

Od filmu o Ježíši stačí jenom asociativní krůček ke zmínce, že papež nedávno prohlásil za svatou italskou lékařku Giannu Berettovou-Mollovou. Té byl v roce 1962 při čtvrtém těhotenství zjištěn tumor v malé pánvi, namísto interrupce však dala přednost riskantnímu chirurgickému zákroku, jehož následky později při porodu nepřežila. Zdálo by se, že takový fakt nikoho v naší většinově ateistické společnosti nezaujme, ale jak známo, zdání klame. Jak totiž na serveru feminismus.cz odhalila Lada Wichterlová, papež se tímto krokem pokusil „vychýlit váhy směrem k zákazu či omezení interrupcí“, protože ji postavil do „role vzoru hodného následování“. Nebudeme-li

pátrat po tom, jaké váhy měla autorka na mysli, zaujme především její interpretace práva na svobodnou volbu: „Příběh této ženy, která se rozhodne raději pro smrt, pro nemožnost vychovávat své tři děti, než aby podstoupila interrupci, hovoří jednoznačně ve prospěch svobodné volby a možnosti podstoupení interrupce.“ Není ani třeba citovat dále, aby bylo jasné, že za jedinou „svobodnou volbu“ by v daném případě považovala podstoupení interrupce. Jenže Gianna Berettová-Mollová se svobodně rozhodla jinak. A možná bychom mohli nechat jiné lidi svobodně si myslet, že se rozhodla obdivuhodně. Skoro kýčovitě pak zní dovětek, že její čtvrté dítě přežilo; byla to dcera a stala se rovněž lékařkou.

Případ Gianny Berettové-Mollové je zvláštní také tím, že byla svatořečena žena žijící v manželství, nikoliv řeholnice nebo vdova jako obvykle (že by v manželství nebylo možné žít příkladným životem?). Tento fakt nám může posloužit jako oslí můstek k poznámce o tzv. registrovaném partnerství. Zákon zavádějící tuto možnost mezi osobami stejného pohlaví už po několikáté leží ve sněmovně a jako vždy vzbudí velké emoce. Z křesťanských řad zazní argumenty o snižování významu manželství, od levicových aktivistů pak o potřebě dát důstojnost soužití homosexuálních párů. Zajímavé je, že v debatách pouze okrajově zazní otázka, proč registrované partnerství omezovat pouze na tyto případy. Jaký důvod brání to-

mu, aby je mohl uzavřít jeden muž s více ženami či jedna žena s více muži? (Dokonce by mohlo jít o víc osob obou nebo stejného pohlaví najednou, pokud snad existují ti, které nepoučil krach tzv. skupinových manželství mezi hippies.) V případě křesťanů je důvod nepoložení takové otázky jasný, v případě levicových aktivistů se ozřejmí, pokud si uvědomíme, že těm samým lidem, kteří horují za registrované partnerství, připadá správný zákon, jenž ve Francii zakazuje muslimkám nošení šátků ve státních školách. Jinými slovy: důstojnost ano, ale ne pro zaostalé náboženské fanatiky, které je třeba převychovat.

Převychován rozhodně nechce být zpěvák Karel Gott, který se podle časopisu Týden přiznal, že „měl“ 496 žen. I když ještě zdaleka nedosahuje bájněho počtu 1000, který zaznamenala bible u krále Šalamouna, jistě lze očekávat nějaké bujné kulturní oslavy, až dosáhne čísla přesně polovičního. Vystává jen drobná otázka, zda zlatý slavík ve skutečnosti nechtěl místo slova „měl“ říci slovo „použil“.

Karel Gott oslavuje 65. narozeniny, což mne přivádí k věru závažným otázkám, které položil Martin Hybler v posledním čísle Kritické přílohy Revolver revue. „Existuje

opravdu souvislost mezi lyrikou a pubescencí, popřípadě mládím, jak se často předpokládá? Existují vůbec významné korelace mezi literárními žánry, tematikami a typy a rozličnými věky autorů?“ táže se v článku o zápiscích bezmála devadesátiletého Knuta Hamsuna. Určitou odpověď lze nalézt na serveru iliteratura.cz, který se zmínil o výsledcích studie „zveřejněné v obskurní publikaci Journal of Death Studies“. Podle ní žije básníci v průměru 62 let, dramatici 63, romanopisci 66 a autoři literatury faktu 68 let. Verifikovala tak intuitivní poznání, že část básníků se upije dříve, než se začne žít psaním literatury faktu.

Cyklus Dokonalý svět

Od 31. 5. do 27. 6. 2004 vystavuje akad. malíř Jiří Ptáček (nar. 1977) cyklus 14 obrazů „Dokonalý svět“ vytvořený pro R centrum Nemocnice Na Homolce, Roentgenova 2, Praha 5.

Obrazy jsou inspirované zejména pobytem v Kalifornii a americkou malbou. Do základního rámce klidu a řádu daného barevnými harmoniemi geometrizovaných ploch vkládá autor realistický detail a prvky improvizace založené na gestickém způsobu malby.

Před S vrácenky 7 trží

Jako to takhle: Mám v jednom malém městě, kde jsem se něco nachodil s dřevěným kačerem, haldu knih. Ne stovky, ale tisíce. Tahal jsem je tam v taškách a pytlech celá 80. léta. A protože je více než zřejmé, že se do města svého dřevěného kačera vrátím na stálo v době, kdy si už nepřechtu ani informaci o době trvanlivosti jádrové paštiky, je třeba ty sklady knih zlikvidovat. Nekompromisně... Pustil jsem se do té řezničiny, ale moc to nejde. Kupky vyautovaných knih byly malinkaté a v jakýchsi návalech jsem z nich ještě zachraňoval jednotlivé exempláře se slovy: Tebe nemohu opustit, kolegyně přemilená. Jak jste jistě pochopili, letošní rok vás budu informovat o ušetřených knižních životech, neboť co titul, to radost. Tak začínáme.

O publikaci Správným klukům (napsala Marie Tetourová. Vydala Česká státní spořitelna v nakladatelství Svěpomoc, Praha 1989; neprodejné) jsem dost dlouho přemýšlel a několikrát přendával z hromádky do hromádky. Nakonec jsem se rozhodl ji zachovat. A to přesto, že vyšla již v relativně liberálnějším čase a jako podpora komerčním aktivitám, takže tu chybí obvyklý arzenál ideologického tantrického jazyka určeného adolescentům.

Díky Jaroslavu Foglarovi, ale třeba i F. Elstnerovi bylo (a je) v zemích moravsko-českých nevídaným způsobem rozšířeno hraní na lesní život. Po vzoru Robina „Hůda“ se desítky tisíc hochů a děvčat usazovaly/ují v lesních podrostech, aby se staly součástí biotypu, ze kterého je před dávnými lety vyhnal pud pokroku. Napsal jsem to trochu šrou-

bovaně a s patosem, ale jako bývalý skaut, držitel tří orlíků per a účastník několika táborů se tak musím sám osobnostně rozdvíjet. Předkládaná „příručka“ je další x-tou variantou, shromažďující informace, o kterých by měla mládež vědět, než přeskočí na svoji zelenou, iniciační kru. Takže to máme:

Nezapomeňte – kdo chce zdravě žít, musí se i zdravě stravovat! nebo Zaspíváme si: O prázdninách nebo Víte že nejlehčím dospělým člověkem byla trpaslice vážící v 17 letech 2,1 kg (!!! bez takové informace nechodte ani do parčíku) nebo Na louce: kobylka luční, zvonek rozkladný, jílek vytrvalý... nebo – – – – chvátá k vám sám (morseovka) nebo Seznamte se s některými druhy ohňů a naučte se připravit ohniště! nebo Zkoušíš-li kouřit, nech toho včas, dokud je ti špatně! A další vagon důležitých pravd. A to si z toho nedělám šprťouchlata, to ani náhodou.

Ale proč jsem si takový bedekr ponechal, když mám deset lepších? Jednak z edukativních a pramenných důvodů: Dnes by těžko název Správným klukům prošel, na to máme Gender Studies. Podstatnější je však ten celkový pastelový umakartový optimismus, čpící jak z textů, tak z obrázků. Mixatura, kterou dnes dost dobře již nelze namíchat. Ani naši bratři a sestry jehoviti, ani vydavatelé časopisu Reader's Digest to nesvedou. Umí to, ale jinak.

Inu: Otevři dům / a dívej se k oblakům / kdo není sám, / svět má dokořán!

Jakub Šofar

A to si
z toho
nedělám
šprťouchlat
a, to ani
náhodou.

Strž (velký recenzní prostředek)

Gromanova historická drtička

„Ten zdravý dělnický fortel“ česká historiografie se začíná na komunismus dívat moderně

Před rokem jsme v DA měli „rudé léto“. Hned dvakrát jsme se věnovali novinkám z české non-fiction produkce, které se zabývaly moderními dějinami, zvláště pak komunismem a socialismem. V rámci tohoto rudého šílení jsme se zmínili také o prvním svazku edice Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu, který společně vydaly Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a nakladatelství Dokořán. Rok se s rokem sešel a na světě je svazek druhý. Obě sestavili Zdeněk Kárník a Michal Kopeček.

Autoři nového druhého sborníku většinou přišli (jak už to bývá) s tématem sobě blízkým; vlastně často jen výcucem (příklademovou studií) z již vydaných prací nebo variací na ně. Jana Čechurová, autorka monografií o Aloisi Rašínovi nebo českých zednářích, přispěla textem o vztahu svobodných zednářů a KSČ. Překvapivě z počátku nešlo o žádný velký konflikt. Zednáři-komunisté nemuseli po válce řešit dilema, ke které sek-

tě se více přikloní, a v některých lóžích třeba po únoru 1948 vznikly dokonce i akční výbory. Jak autorka konstatuje, spíš to bylo nakonec společenské klima (než brutální nátlak nebo přímý zákaz), co přimělo svobodné zednáře v padesátých letech činnost v Československu zastavit.

Novinářka Eva Uhrová navázala na svou dřívější činnost ve Vlastě a Ženě a módě a přišla s genderovou studií o ženách v KSČ a stávkách textilaček v Čechách ve 20. letech minulého století, jak se odrážel na stránkách dobového komunistického tisku. Pamětníci si možná nad touto sondou vzpomenu na starší práci Evy Uhrové Po nevyšlapaných cestách (1985) o českých dělnících na počátku dvacátého století.

Projevovaly se v radikalismu jejich tezí a ideologie. Působily zde zřejmě tradice židovského náboženského myšlení. Tito příslušníci inteligence byli však také novou vrstvou v dělnickém hnutí, které chyběl smysl pro danosti českého i německého socialismu.

Olomoucká historička Jana Burešová zase navázala na svou předloňskou práci o postavení ženy v české společnosti na přelomu 19. a 20. století a napsala další genderový text *Reflexe společenského postavení žen v komunistické ideologii a politice ve 20. a 30. letech 20. století v Československu*. Pracovník Státního ústředního archivu a odborník na život a dílo Zdeňka Nejedlého Jiří Křesťan se zaměřil na (v dějepisectví dosud skutečně skoro panenskou oblast) československo-sovětských hospodářských vztahů před druhou světovou válkou a na obraz SSSR mezi českou levicovou inteligencí. Historik starší generace Jiří Maňák působil především za minulého režimu a do současného sborníku mladším kolegům dodal práci zabývající se snahami KSČ na vytvoření socialistické inteligence. Naopak mladý historik a editor svazku Michal Kopeček se zaměřil na málo zmiňovanou druhou polovinu 50. let a sleduje v ní několik zákrutů revizionismu v marxistické filozofii. Do šedesátých let pak svazek postoupí s texty Jaroslava Pažouta a Dubčeka o životopisce Antonína Benčíka o Pražském jaru a jeho srpnové likvidaci. Vnitřní opozici za normalizace v ČSSR a NDR pak na závěr svazku srovná vůbec nejmladší autor sborníku Tomáš Vilímek.

Tento obsáhlý a rozvláčný výčet prací obsažených v druhém svazku sborníku *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu* jsme tady nerozepsali, jen aby zabral místo. Je z něj patrné, jak se historici za patnáct let od pádu komunismu ja-

ko režimu v nahlížení na něj posunuli k zcela strukturovanému pohledu na partaj. Nejlépe bude dnešní stav demonstrovat na dvou dosud nezmiňovaných textech z uvedeného sborníku. Oba ukazují KSČ jako složitou strukturu vazeb, sporů a polemik; ne jako monolitický celek, jak stranu dříve mohla vnímat veřejnost (zvláště za první republiky, kdy KSČ byla v opozici i zakazovaná, nebo za normalizace, kdy informace zevnitř strany navenek naopak nesměly prosáknout).

Poly

Historik Michal Reiman do zmíněného svazku přispěl textem mezi vzpomínkou a studií o svém otci Pavlu (Poly) Reimanovi. Tomuto skutečně inteligentnímu a vzdělanému levicovému intelektuálovi se stalo, že jej semlely nejen národnostní spory střední a východní Evropy, ale také frakční spory a boje uvnitř KSČ a Kominterny.

Reimanův osud komplikoval také fakt, že patřil k židovské inteligenci. Ta byla, jak podotýká ve svém příspěvku Reiman mladší, „náchylná k ortodoxním postojům. Projevovaly se v radikalismu jejich tezí a ideologie. Působily zde zřejmě tradice židovského náboženského myšlení. Tito příslušníci inteligence byli však také novou vrstvou v dělnickém hnutí, které chyběl smysl pro danosti českého i německého socialismu.“ Tím, že nebyli ukotveni v žádné národní společnosti, dopracovali své pojetí komunismu do leckdy skutečně rigidní podoby.

Když potom ale strana nebo Kominterny od jejich pojetí ideologie uhnula, stali se úchylkáři a „novou stranickou linií“ většinou už nestíhali sledovat. Reiman byl navíc Němcem a Židem ve společnosti, která ani jedné skupině zrovna nepřála.

Reimanovo předválečné potýkání s různými stranickými úchylkami dobře ukazuje, jak mnohovrstevnatou strukturou KSČ byla. Michal Reiman hned na několika příkladech ukazuje, jakými „úchylkami“ a obviněními mohl levicový intelektuál za deset let projít – ať už to byl „šmeralismus“ a skupina „Fried-Reiman“, případ „Guttman-Reimana“ nebo případ „Šverma-Slánský“ a případ „Budín“. Spíše než přesvědčený komunista Poly Reiman uhýbala však sama Kominterny, která často čistě pragmaticky měnila směřování své politiky.

Kulturní politika

Jiří Knapík, autor monografie o Gustavu Barešovi a ne právě povedeného slovníku kulturních pracovníků padesátých let minulého století, je autorem posledního příspěvku, o kterém se zmíníme. Srovnává v něm činnost dvou skupin ve vedení kultury po únoru 1948 – lidí kolem ideologicky zastydlého a kovaného ideologa Gustava Bareše a kolem žoviálního mnohem dynamičtějšího ministra informací Václava Kopeckého. První chtěl formovat jednotnou kulturu podle Ždanova, ideologicky, druhý zase pomocí osobních známostí a sympatií.

Strž (velký recenzi- prostředek)

**Srovnává v něm činnost dvou skupin ve
vedení kultury po únoru 1948 – lidí
kolem ideologicky zastydělého
a kovaného ideologa Gustava Bareše
a kolem žoviálního mnohem
dynamičtějšího ministra informací
Václava Kopeckého.**

„Zatímco koncepce Kopeckého skupiny byla vůči literární, výtvarné a filmové tvorbě „liberálnější“ a reflektující do jisté míry české kulturní tradice, Barešova linie čerpala výlučně z dogmatického pojetí socialistického realismu, striktně odmítajícího imaginativní umění.“ Oba měli ale jedno společné – jinými cestami se chtěli dostat k tomu, aby mohli svěřenou oblast pevně ovládat.

Na příkladech odstavení režiséra Františka Čápa, zákazu uvedení filmu Dvasedmátska podle Františka Langra a kampaně kolem pamfletu na Nezvalovu poezii Knapík ukazuje, že zatímco velký vliv na kulturu po únoru 1948 začali mít dělníčí referenti, samotní novináři, spisovatelé, režiséři a další (i když byli členy KSČ) se leckdy od linie strany v soukromí odkláněli. Vždy ale nakonec promluvil „ten zdravý dělnický fortel, který nelétá v povětří, ale drží se poctivě na zemi...“ A strana, ať už zastoupená Barešem nebo Kopeckým a lidmi kolem nich, když šlo o udržení pozice, zasáhla nekompromisně.

Krmelec

(rubrika ukradená z Tvaru.

Tvar má Kulturní krmítko
a my chceme taky krmit zvířata)

Jako v mlze

„Husák mi nepřípadal jako člověk, jehož postoje určují jen momentální kalkulace o tom, co je pro jeho kariéru výhodné říkat. Viděl jsem v něm člověka, který si prožil své a jehož životopis má stránky hodné respektu,“ říká v rozhovoru pro poslední Dějiny a současnost bývalý polský komunistický vůdce Wojciech Jaruzelský. Než mockrát opakované názory na Husáka coby intelektuála a politického vězně jsou v interview ale zajímavější momenty, které dávají tušit leccos o Jaruzelského dnešním zpětném pohledu na konec komunistického bloku. Tento jeden z posledních žijících vedoucích politiků sovětských satelitů si jen „jako v mlze“ pamatuje na pražské „poučení u krizového vývoje“ po roce 1968, ale neopomene ani připomenout, že to byl on, kdo Jakešovi a Husákovi v roce 1988 (tedy když už bylo skoro po všem) vysvětloval nutnost změ-

ny. A také že to byl on, kdo ve Varšavě o rok později vítal Václava Havla a přivedl ho do Sejmu, kde se také vyjádřil k srpnu 1968 (tady dvacet let po něm).

Jinak nové číslo ĎaSu přináší také další „husákovské“ materiály (tedy o Husákově době) – článek Oldřicha Tůmy o normalizaci, historii vzniku Škody Favorit od Jiřího Dufky, práci Jiřího Kabeleho o životě v městě Filipov na konci socialismu a také příspěvek Jiřího Suka o sesazování Husáka v roce 1987. Normalizační téma nabízí zajímavé detaily, oproti minulým číslům ale ĎaS značně poskočil k magazínovému, publicistickému, klipovému přístupu. Ucelený pohled na konec komunistické etapy zatím nevzniká. Inu, nešť, i takový populární magazín o dějinách je potřebný. Jen se opět projevilo, že uzavřené příběhy středověku nebo národní emancipace zvládají zatím (nejen) historici lépe a jistěji.

(mg)

Projekt Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu v obou svých dosud vyšlých svazcích je prostě dokladem změny v nahlížení českých historiků na moderní dějiny. Zatímco před patnácti lety se popisovaly moderní české dějiny jako spor monolitické a neživotné KSČ proti zbytku společnosti nebo aspoň proti opozici. Nyní se ukazuje, že k detailnějšímu pochopení historické reality lze dojít také studiem vazeb a vztahů uvnitř KSČ. Od dějepiscectví postkomunistické společnosti se tak přibližujeme spíše francouzské škole. Tamní levicoví historici už své Thoreze, Friedy a jiné mají zpracované a publikované hned v několika pohledech a vedou o nich spory. Naši Švermové, Slánští, Budínové, Kopečtí, Krieglové, Guttmanové, Fučíkové a další na své moderní zmapování většinu ještě čekají.

Martin Groman

Milan Hodža

Dějiny v redingotu

Od roku 1994 u nás vychází ne právě často připomínaná edice Dokumenty československé zahraniční politiky. Zatím poslední svazek ve dvou dílech přináší zprávy a do-

Krmelec

(rubrika ukradená z Tvaru.

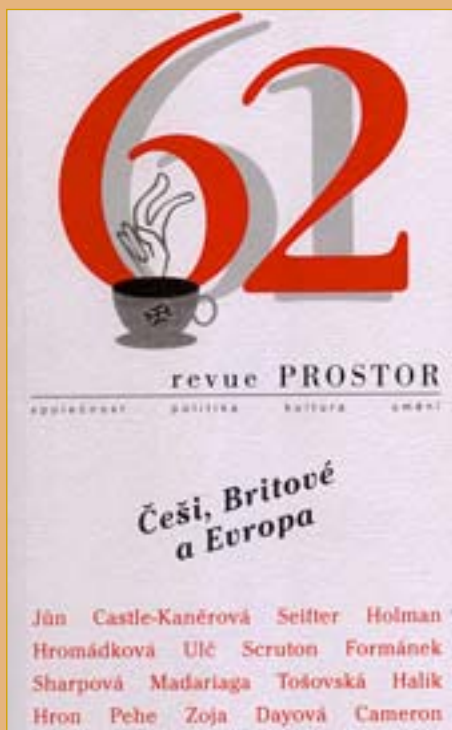
Tvar má Kulturní krmítko
a my chceme taky krmit zvířata)

kumenty našich diplomatů z roku 1936. Žádný zvrat pro dějiny mezinárodních vztahů neznamenaají, nabízejí ale detailní a plastický pohled na dobové názory našich diplomatů i naděje a plány, které převálcovaly pozdější události. Edice plánovaná na skoro 60 svazků ve dvou řadách („modrá“ patří meziválečnému období, „zelená“ naší protektorátní a především exilové diplomacii) tak slibuje rozsáhlý studijní materiál hlavně pro historiky, novináře i zájemce z jiných sociálně vědních oborů. Obdobné edice jsou v zahraničí tradičním a hojně využívaným a citovaným zdrojem informací o soudobé zahraniční a mezinárodní politice.

(mg)

Škoda lásky

Češi jsou, mohlo by se paušalistovi zdát, mistři v konstruování představ o sobě samých. Jednou jsme miláčky Dohody, jindy druhé Švýcarsko, potom zase šestnáctá z patnácti sovětských republik. Revue Prostor se ve svém dvojčísle 61/62 pokusila rozebrat jednu z těchto představ – spojení Češi, Britové a Evropa. Svůj názor na věc už tradičně má Jiří Pehe, nechybí ani další anglofil Tomáš Halík, diskusi o hledání nové demokracie pro 21. století vedou Bohuslav Blažek, Miloš Calda, Theo Formánek a Martin Jan Stránský. Věroslav Mertl připomíná Gilberta Keitha Chestertona. Nejvíce materiálů napsal Jan Jůn třeba o osobnostech britské exilové scény přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Česká železná lady Alena Hromádková uzavírá svůj

příspěvek o Britech, kteří se v „české věci“ kdy angažovali konstatováním, že dnes k nám jezdí hodně lektorů, podnikatelů a dalších z ostrovního království, a tak „Bůh ochraňuj královnu.“ Historik Toman Brod za-

Krmelec

(rubrika ukradená z Tvaru.

Tvar má Kulturní krmítko
a my chceme taky krmit zvířata)

se svůj příspěvek využívá k dalšímu ze svých výpadů proti Edvardu Benešovi, když doporučuje, aby na jeho pomník bylo napsáno, že se nejen zasloužil o stát, ale že také napomohl jeho zničení. Leckterým textům tak chybí příslušná britská velkorysost a nadhled.

Se vztahem Čechů a Britů v Evropě to zkrátka, někdy podle Prostoru soudě, je jako v anekdotě – s královnou se znám jen napůl, já ji ano, ona mne ne. Sice pošilhávání po Británii je pro českou národní společnost typické, projevuje se v ní vcelku pravidelně už od 19. století, ale Britové na druhé straně této vazby by udělali asi nejlépe, kdyby si zanotili jen: Škoda lásky.

(mg)

Stráž (velký recenzní prostředek) **Hudba** Cavyky

Tohle sem možná nepatří, možná patří. Britští miláčci, kteří jsou milováni těmito stránkami, Steeley Span, se pochlapili a vydali 2CD *The Lark in the Morning: The Early Years* (UK Bonus Tracks). Pod tímto vznosným názvem jsou schována tři alba těchto zakladatelů a sloupů světového folku. Alba *Hark! The Village Wait* (1970), *Please to See the King* (1970) a *Ten Man Mop or Mr Reservoir* (1971) by se jinak už těžko daly sehnat (taky to teď vydala fy Castle). I když ty největší pecky mám různě rozházené na výběrech, za 639 korun (při neuvěřitelně drahých deskách Spanů) je cena za 33 skladeb už na pomezí bazaru. Další jakékoliv komentáře jsou v tomto případě z mé strany zbytečné. Zakoupil jsem v Bontonlandu, až po vysilující pátrací akci po Praze.

O irských The Chieftains jsem už psal několikrát. Tak jen velice krátce. Už na začátku 60. let se formovalo jádro budoucích slavných irských vyslanců, setkali se Paddy Moloney (dudy), Marty Fay (housle), Seán Ports (tin whistle) a Michale Tubridy (flétna), kteří hráli s tehdy již 70letým Davidem Fallonem, který uměl na bodhrán (bubínek). Partička prošla i kapelou legendárního Seána Ó Ríada Ceoltóirí Cualann, který byl jeden z prvních, který spojoval klasickou folk(lórní)ovou hudbu s moderním přístupem. Kapela se sice rozpadla v r. 1964, a tak se pomalu „vytvořil“ prostor pro Chieftains. Za dobu své existence

natočili více než 30 alb a šéf Paddy se dal i na produkování world music, nicméně poslouchat je - to je stále radost. Řadovka *The Chieftains 7* je z r. 1977, kdy se kapele podařilo dostat i na americký trh. Obsahuje 10 tradičních. Zákup byl proveden v bazárku u Míráku. Za 299 korun.

Tak ještě jednou tahle malá, ale příjemná prodejnička. Já už nechci otravovat opět a zase s Fairport Convention, ale měli tu za 250 korun jejich druhou řadovku *What We Did on Our Holidays* z r. 1969, která je označována jako jedna z nejlepších. Je na ní 12 skladeb, kapela ještě hraje v nejsilnější sestavě - Denny, Thompson, Nicol, Hutchings, Lambale atd. Průzračný folk se dvěma výpůjčkami - *Eastern Rain* od J. Mitchel a především Dylanovo *I'll Keep It With Mine*, které česky (Barvám) hráli před lety 25 Marsyas v době své největší slávy, a když to porovnáme s britskou verzí, tak to nehráli tak špatně. To je věc k objevování a žasnutí...

I o Waterboys jsem už kdysi psal - tehdy jsem si od kapely, jejíž hlavní tahoun se jmenuje Mike Scott, koupil úplně první cd, nepříliš povedené, zvuk měl daleko ke keltskému rocku, hrály zde dechy a mě překvapilo, že kapela je teď tak slavná. To cd *A Rock in the Weary Land*, to je jiný nářez; bylo nahráváno v letech 1998-2000 a spojuje rockový švih přelomu 60. a 70. let se žhavou současností, spíše delší skladby (12

dotyků

Vše ve stylu afrického soundu P. Simona.

Hele, nekupte to za ty kačky! V Levných knihách na Václavském rynku.

kousků), z nichž by polovina mohla být po zkrácení hitovkami. V hudbě je namícháno vše potřebné a výsledkem je chytrý a moderní rock, kde to „folkové“ je v menšině. Zakoupeno v hale výprodejů knih a cd na pražské tržnici, ještě zabaleno za 199 Kč. Nejenže supercena, ale i další super místo k dalšímu hledání. A když si pak uspokojíte ego nákupem nějakého kousku, můžete si další minuty udělat radost pozorováním ruchu. Tržnice – to je náš malý melting pot.

V bazaru Vltavská jsem zakoupil za 249 Kč další cd Moody Blues – Every Good Boy Deserves Favour (1971). Psal jsem, že to zkouším, a pořád „nevím“, o co jde. Na téhle desce je 9 skladeb, o jejichž autorství se rovnoměrně podělili členové kapely a vidíme na něm jasně onu snahu o konceptuální práci. Hned první skladba, Procession, je po textové stránce jednoduchá, kapela zazpívá jen: Desolation..., Creation..., Communication... a hudba jde lehce do arabských rytmtů. Žádná křeč, jemné skladby, někdy místy donovanovské, jasně založené na melodii. Ó sladké časy na začátku poslední třetiny 20. století...

Tohle jsem si koupil za 39 korun – Call The Police!, koncert proti AIDS – Jižní Afrika, Brazílie, Thajsko a Norsko, vydali samozřejmě Noři, stát, který nejenže má zajímavou hudbu, ale dává ze svého rozpočtu na hlavu největší zahraniční pomoc. Koncerty se konaly na podzim 2001 ve 4 státech pod

mottem: Don't say yes if there is no condom (u nás se zase zpívá za svobodné šluky). Jinak vše je psáno v norštině, tak čtu špatně, nicméně je tu 14 skladeb (etno-folko-funky), nejznámější hvězda Miriam Makeba, ale třeba i Banda Dida a Margareth Menezes z Brazílie, jsou tu Thajci a Noři. Vše ve stylu afrického soundu P. Simona. Hele, nekupte to za ty kačky! V Levných knihách na Václavském rynku.

Dáma, kterou pokřtili v březnu 1949 v Detroitu jako Lili-Marlene Premilovich, je známá spíše pod jménem Lene Lovich. Je to sice jedna z těch osnovných figur nové vlny, ale mě nějak minula. Tak jsem si koupil v bazaru na Národní za 180 korun jeden její výběr – The Stiff Years VOLUME 2, což jsou léta, kdy nahrávala u firmy Stiff (počátek 80. let). Celkem 21 skladeb dcery Jugoslávce a Britky, která se ve 13 letech vrátila do Británie, živila se čímkoliv – také jako go-go tanečnice, přitom chodila do umělecké školy, naučila se hrát na saxofon a vůbec se točila kolem umění a divadla. Známou se stala spoluprací s francouzskou disco-hvězdou Cerrone. V rychlém sledu pak vydala v letech 1979–1982 5 alb, z nichž kritikou je nejvíce ceněné Stateless... Plus. S touhle jurodívou dámou jsem se ještě nevyrovnal. Co není, ale může být!

Dáma, kterou pokřtili

v březnu 1949

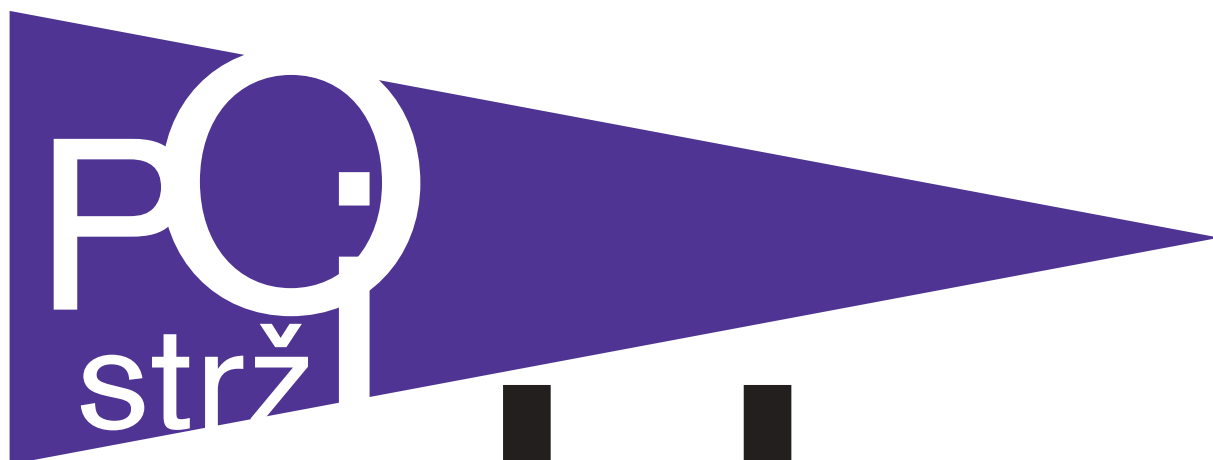
v Detroitu jako Lili-

Marlene Premilovich,

je známá spíše pod

jménem Lene Lovich.

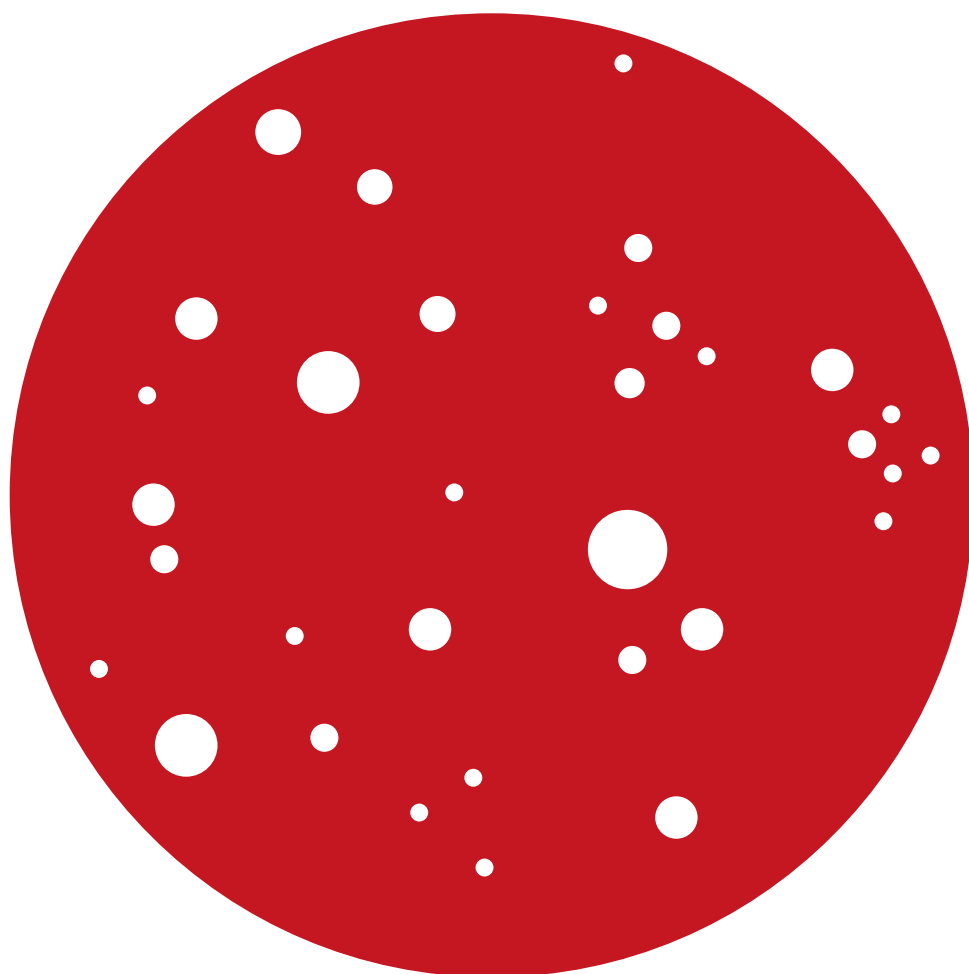
Jakub Šofar

H

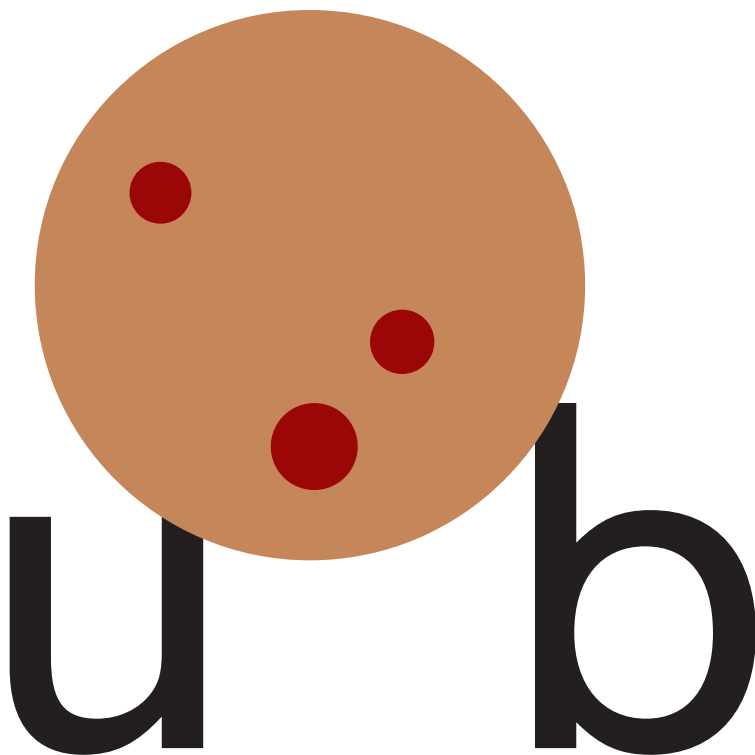
O

Kamarádi! Přátelé!

Nechci se plést do práce prognostikům, kteří víceméně sestrojili podobu České republiky, a už vůbec ne všem kartářkám či dalším druhům živnostenské činnosti věštění: z kávové sedliny, jater či čehokoliv jiného. Chci jenom klidně a jasně, abych nepoplašil, říci, že nás tak někdy koncem listopadu čekají obrovské lidové nepokoje. Nepůjde o plánované, celodenní zájezdy železničářů, lékařů nebo učitelů do Prahy, nebudou to pochody ultralevice, ultrapravice nebo ultrastředu, ani to nebudou tábory Čechů, Moravanů, Středočechů, Úvalanů nebo Libeničáků. Nebude možné to ani nazvat sociálními bouřemi. Koncem listopadu totiž spontánně vyjdou do ulic rekreační mykologové, protože všem dojdou poslední zásoby sušených hub. Po houbařské stránce byl minulý rok ještě hůř než prachmizerný. Byl jednoduše tragický. Lidi prostě nemají dost nasušeno... A pokud letošní rok nebude zcela zásadním, rekordním, unikátním, pak čekejte nejhorší. Nejde samozřejmě o ty „houbaře“, kteří vždycky něco najdou (a i kdyby teploměr ukazoval minus 50 stupňů, tak někde v mlázi sloupnou jakousi organickou hmotu a prohlásí ji

za houbu). Jde o klasické české houbaře-traditionalisty.

Pokud by se někdy vydávala kniha o tom, v čem hrajeme my Čechovi potomci prim, či co jsme pro svět vynalezli, vešlo by se to na jednu stránku formátu A5. Kromě klasického „roboty“, „pistole“ a „dolaru“, kromě nejvíce vypitého piva na hlavu, kromě křížovky a heligonky, chození do ta-nečních a trampingu, jsme národ houbařů. Namítnete mi, že bratři Rusové a Bělorusové jsou možná na houbách závislí daleko více, že bratři Slováci a Poláci sbírají stejně rádi jako my. Jenže u nás nejde jen o prosté sběračství, o výrazné doplnění jídelníčku vzhledem ke společensko-ekonomické situaci. U nás je houbaření činnost hluboce mystická, je to gymnastika těla i duše ve starořeckém pojetí, na to se nabalují další, odvozené činnosti: rekreativní, vlastivědná, ekologická, gnoseologická. Že houby znamenají i potravu duchovní, to už věděli staroslovanští žrecové, kteří v rámci společenského pokroku využívali červené muchomůrky k uvádění se do jurodivých stavů. Dneska si samozřejmě naši občané tu mystickou stránku věci neuvědomují a vůbec je nenapadne přemýšlet o tom, že když si dělají guláše, omáčky, smaženice a hou-

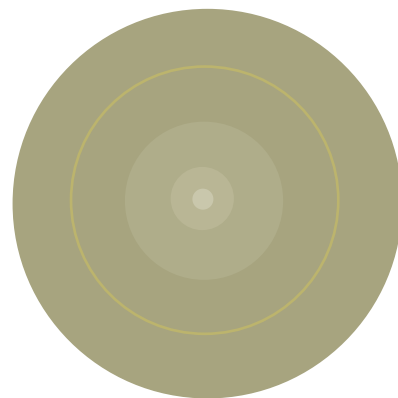
bovce, že vlastně přijímají i duchovní tělo Matky přírody. Ale to zde nebudeme rozebírat.

Burcuji zde proto, abyste pochopili, že nějaké dvě tři nasušené sklenice nic neřeší. Pokud opravdu každý z nás nenasuší kromě své osobní spotřeby i díl pro tzv. strategické státní rezervy, tak to nedopadne dobře. To se pak totiž to neidentifikované, nepřipomínané mystické tělo probudí a promluví. A promluví ústy a pěstmi Čechů, Moravanů, Středočechů, Úvalanů nebo Libeničáků. A nepomůže ani vystoupení prezidenta v televizi, gumové projektily nebo slzný plyn. Nepomohou ani celoevropské přísuny žampionů do českých supermarketů. Nastane totiž mykologické vakuum a po něm post-mykologická apokalypsa. Co bude potom, to zatím není nikdo schopen ani naznačit... A když nevíme, co bude, zač potom život stojí?

Proto kamarádi a přátelé-sbírejte a sušte, na množství a druhy nehleďte. Nevysmívejte se ani holubinkám a muchomůrkám šedým (šedivkám), babkám či slukám. Vaše nožíky a vaše torny mohou spasit Českou republiku!

Jakub Šofar

y

Jan SUK: ukázka z knihy Krysy

z knihy Krysy v Hadrianov

v Hadrianově vile (Texty 1996–2004), kterou

1996–2004), kterou chystá k vydání

na září t. r. nakladatelství

Concordia

Van Gogh,
zavražděný

doktorem Gachetem

Antonin Artaud, který chtěl za-
hlédnout filosofii světa nefiloso-
fičností divadla, prohlásil v jed-
nom ze svých pseudodivadelních textů-ese-
jů, že malíře van Gogha „zasebevraždila
společnost“. Aniž se budu ptát, jak to mys-
lel, zajímá mne na jeho úvaze ona až bojov-
ná nevráživost vůči všem psychiatrům a vů-
či lékařské vědě o duši, která je podle polo-
šíleného francouzského divadelníka a spi-
sovatele původcem trýzně těch, kteří „se
chovali celkem normálně, protože si ve
svém životě pouze jednou nechali upálit ru-
ku a uřízli si levé ucho.“

Kdysi jsem navštívil jihofrancouzský
klášter Saint-Rémy, onen ponurý románský
dům s nízkým a temným kostelíkem, v je-
hož zdech bylo sanatorium pro duševně ne-
mocné psychiatra doktora Gacheta. Všichni
známe van Goghův portrét tohoto lékaře,
kterého malířův bratr Theo adoroval v ko-
respondenci jako význačného terapeuta, ale
také malířova důvěrného přítele, možná až
příliš zblízka nahlízejícího do temných zá-
koutů van Goghovy nemocné duše. Je to mý-
tus, který je uměle utvářený a udržovaný –

v Hadrianově vile (Texty 1996–2004), kterou

ě vile (Texty 1996–2004), kterou chystá k vydání

chystá k vydání na září t. r. nakladatelství

mýtus, který se vztahuje na každou umělecky tvořivou bytost. Básník a šílenství jsou nerozlučnými druhy.

Když jsem se z klášterního dvora zahleděl do skel malých okének, kde mívali nemocní své pokojíky a v nichž se dnes zrcadlí pouze vysoká jižní modř, představoval jsem si, jak právě v takové místnosti-cele s nízkým stropem a při svitu svíček vrhá malíř na plátno v jakémisi šíleném rytmu a spěchu plameny svých cypřišů, vyšlehujících ke kruhům nočních hvězd. Tady namaloval van Gogh své poslední obrazy plné symbolů, především ono ponuré obilní pole, nad nímž létají zlověstní havrani.

Artaud nepřipouští, že by se toto plátno i jiná Goghova díla z provensalského období dala vykládat jako projev symbolismu, naopak cítí, že se van Gogh v těchto pozdních obrazech vzdaluje od svého přítele i soupeře Gauguina, tehdy už cele ponořeného do tvorby obrazů, ze kterých prchá dojemnost života, aby byla nahrazena chladem a vypočítavostí symbolu. Připomeňme si, jak malíř popisuje v dopise Theovi onen diváka až bičující, atakující obraz polo-prázdné noční kavárny kdesi na jihu: „Ve svém obraze noční kavárny jsem se pokusil zachytit to, že kavárna je místem, kde se může člověk zcela zničit, zešítet nebo spáchat zločin. Něžnou růžovou kontrastující s krvavě rudou a vínově červenou, jemnou

zelení à la Ludvík XV. a Veronese proti tvrdým žlutozeleným a zelenomodrým tónům, to vše v atmosféře pekelné výhně sinale sírové žluti, jsem se tedy pokusil vyjádřit jako by moc temných sil v takové krčmě...“. Skutečně hledíme do něměho nočního pekla, ve kterém se zastavil čas. Kdokoli vchází, aby vypil doušek vína, aby se nechal obsloužit jižanskou servírkou, jejíž postava je robustní a temná, po chvíli čekání na svůj nápoj propadá ortelu tohoto spáleniště citů.

Ale vraťme se do tísnivých klášterních zdí, jejichž tíhu změkčuje pouze levandulový záhon právě fialově kvetoucí proti slunci. Van Goghův Portrét doktora Gacheta mi vždy připomínal šílenství v nejprůzračnější podobě. Na obraze je unavený, vrásčitý, bledý muž s nepravdělnou, jakoby bolestí postiženou tváří. Cítíme, jak dbá na to, aby se vyjímal ve své plné kráse, vidíme, jak chce být viděn a jak důvěřuje svému portrétistovi, zatímco jinde, třeba na Velásquezových plátnech, se portrétované bledé děti-infantky noří pouze do svého snu. Doktor Gachet spojuje v podobě portrétovaného člověka hned několik nesourodých světů. Předně je to svět jeho ješitnosti. Cítíme, jak se ráno pečlivěji než jindy oholil, jak stál dlouho před zrcadlem, jak si oblékl čistou bílou košili, jejíž jas zaplaví divákovu oko. K ješitnosti a touze být součástí dějin přistupuje

náraz okamžiku. Okamžik na nás vždy naráží, když se zrovna zabýváme metafyzickými záležitostmi. Někdy jsou v tom útěcha a naděje, jindy pád do temnot. Okamžik smrti je toho výsostným důkazem. Už jsme se zřejmě smířili, oddali se, sklonili jsme hlavu, ale než stačíme naposledy vydechnout, narazí do naší předsmrtné jasné temnoty se vši silou okamžik. Popřený, ztotožněný čas, opak času Proustova. Gachetovým okamžikem na obraze van Gogha je poslán být lékařem malířovy domněle nemocné a zhroutené duše. Gachet si nepřestává namlouvat, že denně posílá malíře do mírných provensalských kopců a olivových hájů za klášterem proto, aby se ho zmocnila tamní krajina. Každý terapeut je totiž přesvědčený o tom, že budeme úspěšně léčeni, když se nás cokoli vnějšího zmocní a vezme si nás to do sebe.

Odtud se rodí exemplární nepochopení mezi malířem a jeho lékařem (ano, ti dva jsou spojeni pupeční šňůrou jednoho okamžiku, jednoho koncentrovaného místa): Zatímco Gachet věří, že staré olivovníky, levandulová vůně a tichý vánek, celý ten vyprahle polední klid krajiny zasáhne van Goghovu duši a všechno, co je obrazem té krajiny, všechno, co je dílem malíře, bude proti vznešenosti malířova uzdravení ze šílenství podružné, jen dokazující, že došlo k nějakému výkyvu, tedy zatímco nebohý

Jan SUK: ukázka

z knihy *Krasy*

v *Hadrianově vile* (Texty

1996–2004), kterou chystá k vydání

na září t. r. nakladatelství

Concordia

a stejně tak nemocný doktor Gachet doufá, že umění je léčba (jako všichni blázniví psychiatři, které nenávidí Artaud), van Gogh odchází do krajiny, aby se jí zmocnil.

V malé odbočce upozorňuji na závažnou věc: Každý, kdo tvoří, vyhledává vědomě nebo podvědomě stín nějakého oponenta. Van Gogh tušil, že se před Gachetem nemůže uzdravit. Nikdy nesmíme svému léčiteli vyrazit tajemství, že už příznaky choroby odezněly, že už si na ně ani nepamatujeme. Abychom se terapeuta, oponenta nebo přítele, který chce naše dobro, zbavili, musíme prohlásit, že příznaky nemoci zesláblly a odeznívají. Není nic krásnějšího než když protivník, oponent, vidí na zemi klečet a prosit naději.

Van Gogh jistě věděl, že Gachet je víc šilený než on. Proto ho zobrazil jako šílence, respektive proto do jeho tváře přenesl svou nezměrnou „žízeň po životě“. V této chvíli se přesuňme k Lyotardovi, k jeho knize o filozofii a malířství ve věku experimentování. Lyotard tu na příkladu malířské tvorby amerického abstraktního expresionisty Newmana uvádí, že mezi literárností a výtvarností je ostrý rozdíl v chápání času představy, kterou každé umělecké dílo nabízí. Například řekne-li literát výraz „anděl Páně“, může mít čtenář tohoto verbálního sdělení tisíc rozličných představ o tom, jak tento anděl vypadá. Tyto představy mají svůj dramatický čas. Ihned před námi vyvstanou všichni možní i pravděpodobní andělé: dívky, které jsme milovali, Blakeovi titáni a obři božího poselství, ubohé barokní děti z pískovců a pralesních zahrad atd. Jakmile však před náš zrak předstoupí třeba anděl Fra Angelicův, přestává platit ja-

kákoli alternativa. Takový anděl je heideggerovsky vržen před nás a čas jeho zobrazení je pouhým časem času, tedy cestou k omšelosti barev a k jejich postupnému vytrácení se. V té souvislosti uvádí Lyotard příklad židovského odmítnutí principu zobrazivosti a položení důrazu na verbální pluralitu možností mnoha představ o vzhledu „anděla Páně“.

Bylo-li u van Gogha přítomno šílenství (šílenství jako vlastnost, jako modalita bytí, jako přívažek existence, za který neneseme vinu), bylo to pouze šílenství z toho, že musí znázornit Gacheta nikoli jako pravdu identity, ale jako romantickou lež, do níž se promítají doktorovy skvělé i naivní ideály o životě.

Domnívám se, že kdyby Goethe nebyl tak geniální autor, asi by zanechal jako své magnificat jakési bezbřehé, rozplizle matné dílo o životě a povaze přítele Eckermanna. Zatímco tento spořádaný německý muž chtěl být jenom zapisovatelem a svědkem, odleskem básnickovy velikosti, zatímco vcházel do básnickova světa v jakési předem stanovené naději, že odtud odejde jako hořící pochodeň, Goethe na jedno ze svých pláten duše zajisté kreslil karikaturu svého přítele.

A všeobecně známý a pověrami a mýty obkroužený vztah Kafka – Brod? Nedošlo se tady ještě dál? Vždyť ti, kteří znali živého Kafku, museli nesouhlasit s jeho portrétem u Maxe Broda. Podobně ani van Goghův portrét doktora Gacheta neodpovídá pravdě a realitě bytí, o níž se opírá všednost okamžiků. Ale malíř si byl určitě vědom svých omezení, svých hranic a svého vězení. Na jiném místě píše: „Co je to malovat? Jak se k tomu člověk dostane? Je to činnost, při níž se musí prora-

Domnívám se, že kdyby Goethe nebyl tak

geniální autor, asi by zanechal jako své

magnificat jakési bezbřehé, rozplizle matné dílo

o životě a povaze přítele Eckermanna.

zit cesta skrz neviditelnou železnou hradbu, která se patrně nachází mezi tím, co člověk cítí, a tím, co může.“ A Lyotard ve svém eseji cituje estetika Burka: „... žádný namalovaný obraz nedisponuje takovým pokladem, nemůže překročit to, co dokáže rozpoznat oko.“

Van Gogh při malbě Gachetova portrétu stál před otázkou, která je velmi stará a zákonitá, i když jaksi filozoficky nelegální: Jak učinit to, aby Gachetova pečlivě oholená tvář, zář sněhobílé košile, ponurý svit v doktorových očích sice nesetřely lékařovu touhu být poslušným modelem, být nehybností, lidskou krajinou, být levandulovou vůní, tedy být vším, co uniká a co se proměňuje, ale zároveň nabídnout onu tajemnou sošnost pravdy, za níž přeshlapuje nesmělá krutost bytí, které je obnaženo? Je obnaženo a proto napovídá: Je mi jedno, že jsi malíř, je mi jedno, že maluješ ohnivé cypřiše a magické víření hvězd, nezáleží mi na tom, že sis kvůli nevyslyšené lásce uřízl ucho, že sis nad svícem nechal spálit prsty, nezáleží mi už na ničem, s výjimkou toho, abych ve svých očích zůstal tvým dobrodincem. A vskutku – nejdůležitější mezi obrazy jsou ty, které máme sami o sobě.

Někdo si myslí a jako dítě na tom trvá, že ty obrazy jsou sdílitelné, že se dají vyloupnout ze slupky naší duše a kamsi přenést, jiný však ví nebo alespoň tuší, že máme povinnost je nezviditelňovat, ale spíš je zakrývat. Vzpomeňme na případ sochaře Pygmaliona. Kdo přišel pozdě do jeho dílny, aby na podstavci uviděl mrtvou nahou krásku, byl zklamán, protože sochař tu nahotu v noci oblékl. Přehodil ji kusem hadru, který vstoupil do dějin.

Empirové schodiště na Lartiguových fotografiích

Pokud se zabýváme přítomným okamžikem, kterým jsme uhrauti, ztrácíme smysl pro velikost mýtu. Přítomnost mytický živel oddaluje a doby ohlížející se zpátky proto mohou mytické nabírat mnohem výrazněji.

Listuji knihou fotografií francouzského umělce Jacquesa Henriho Lartigua. A znovu bezmála na každém snímku se setkávám s touhou a láskou, životem a smrtí, neboli se vznešeností mýtu. Na Lartiguových secesních fotografiích ze začátku dvacátého století nebo z let dvacátých a třicátých defilují téměř výhradně ženy. Pokud se na nich objeví muž, neznamená to, že půjde o milostný vztah. Je to jen náznak jakéhosi mlhavého a nedopovězeného románu, jakýsi tropismus Nathalie Sarrautové, vnitřní hnutí, které dotváří divák.

Ženy a dívky na Lartiguových záběrech nepostrádají výmluvnost. Dokonce i ony osamělé, sošné, v životě mrtvé, se na obrázku pojednou rozpovídají. Lartigue je dědicem Maurice Denise, Puvise de Chavannes a dalších něžných francouzských symbolistů. Málokterý ženský obraz se rýsuje na pozadí městské architektury, fotografy ženy nejsou baudelairovské ve smyslu komplikovaných pařížských labyrintů, ale vydávají se nazdařbůh do jakoby kaširované přírody zahrad a parků, do pozdně romantických altánků lásky, ke zříceninám starých architektur, zrcadlících se v řece nebo v jezeru, do něhož se narcisovsky sklání ženský obličej.

Pak jsou zde mnohé ženy, jejichž osamělost zdůrazňuje naškrobený, vyumělkovaný psíček, samozřejmě držený na předlouhém vodítku a ozdobenými růžovými mašlemi. Neboť co je to svoboda? Rozhodně nikoli láska a nikoli osamělost. A tyhle ženy

jsou hluboce a pravdivě osamělé. Nad hlavou se jim klene pestrobarevný čínský slunečník, avšak duch přírody, který se k nim naklání, jakoby je otevíral a zpřístupňoval, jakoby dával znamení, že každý purismus je pouze potlačovanou a zapíranou nahotou a koketností. Ano, jsou to Francouzky. Dívky a ženy Racinovy, tajemné antické nymfy z barokních oper Lullyových a Rameauových, Ronsardovy Roxany, které se opíjejí nikoli pomíjivou mužskou krásou a silou, ale poezií milostných vyznání. Jsou ochotny jít za poetičností kamkoli: na bojiště a na hřbitovy, do koníren i do věštíren. Půvab zašlých Lartiguových fotografií a všech starých dokumentů minulosti přece spočívá v jediné nesmírné otázce: Jak se život bude vyvíjet dál?

Existuje vleklý strach z přítomnosti, proto skrze minulost hledíme do budoucnosti nikoli své, ale toho minulého. Vypadá to jako slovní hříčka, ale je to opravdu tak. Matka s malou dcerou v bílých svátečních šatech se na Lartiguově snímku dívá do letní tůně a jejich obraz na hladině připomíná přelud. Debussyho hudbu. Vlášnost Ravelova Bolera na jeho začátku. Člověk se ptá, zda dosud žije to tehdy malé dítě. Možná ano. Vykubala se z něho žena a z ženy je nepochybně stařena. Jaký byl její život a čeho v něm dosáhla? Pocítila, co je láska, poznala, co je rozkoš? Nebo žila v askezi? Provádala se výhodně, nebo nešťastně? Co v životě dělala, v celém životě, jestliže se smíříme s tím, že na konci století je tato hloupá otázka již samozřejmostí? A jestliže ano, má teď, pokud žije, pocit marnosti nebo naopak jakéhosi završení? Nejsme daleko od toho, abychom podnikli určité kroky k vypatrání tohoto děvčete. Ale řetězec příběhu na fotografii se nikdy nespojí s řetězcem života. I takové jsou hloubka a neštěstí umění.

Můžeme si pouze představovat, že existuje neporušené nebo alespoň v paměti zachovalé místo, kde se dítě se svou nedělní matkou zadívalo na hladinu jezírka. A že si

ještě to dítě, ten člověk, proměněný v model, vzpomene na fotografa, který byl neohrabaný a směšný, jak poskakoval po břehu se svým monstrózním přístrojem a hledal nejvhodnější místo, z něhož by tyto dvě lidské bytosti pozvedl do časového vesmíru. Stále se ohlížel na oblohu, měřil dopad slunečních paprsků, hledal bod, z něhož je dobře viditelný také odraz těch dvou lidských objektů na hladině, až zakotvil u jakési trvalé symetrie, která už nemá nic společného se životem, ale stala se pouhou estetikou obrazu, pouhou fotografií.

V této chvíli musíme opakovaně pochválit Platona, který mámivou dvojznačnost umění a života, života a jeho odrazu, života a ideje odhalil a dokonce na nich postavil svůj příkrý odsudek všeho umělého. Třebaže jsou Lartiguovy fotografie umělé, umělecké, pracují s mimesis, s převtělením obrazu prchavosti v obraz nepomíjivý, přestože se jako každá poezie vzdalují životu, plynutí času, pomíjivosti, a hledají kouzlo věčnosti. I po letech je v nich paradoxně mnohem víc života než v přítomnosti.

Ta mladá dívka, opřená o téměř divadelní, umělý strom na břehu kalného, bahnitého potoka. Chtěli bychom na ni zavolat, aby se zachvěla, aby prokázala, že žije. Kdo si na ni určitě zavolal. Možná sám fotograf, když zhotovil její věčný portrét, řekl: „Už je po všem, můžeš se vrátit do tohoto okamžiku.“ Znovu uslyšela šumící vodu, vítr. Pohnula se. Přestala být mytickou sochou. A už nikdy se na to temné místo věčnosti nemohla vrátit. Nebo tudy šla zcela proměněná, jiná, jakoby v jiném bytí, třebaže stejným krokem, se stejným půvabem svého svátečně zřaseného obleku.

Co chtěl Lartigue naznačit těmito desítkami nedělních dívčích a ženských postav

na břehu řek, v lesních zákoutích, na prostěradle letní louky, na lavičkách a odpočívadlech v Lucemburské zahradě nebo v Boulogneském lese? Že náš život spočívá opravdu v té kunderovské „pomalosti“ a státnosti? Nebo že jako loutky musíme být vyzvednuti vzhůru na mámivě osvětlené jeviště výjimečnosti, abychom se odhalili v plné kráse a posvátnosti bytí?

Co ty nadýchané, andělsky se klenoucí krásy na kolorovaných fotografiích? Barevná fotografie se teprve vyvíjela, i pro zkušeného mistra černobílých obrazů byla řeč barvy něčím neznámým a teprve po krůčcích objevovaným. Tady se mytičnost obrazů dostává do vyššího světla. To už není posvátnost i nuda nedělních výletů do přírody, tady se znovu hlásí o slovo moderní baroko. Baroko ve smyslu heroizace lidského bytí. Baroko, které člověka ještě poměřuje bohem, chimérou, neskutečností, ale už opak přeludu, jež současně ví, že bůh stojí nikoli nad lidskou bytostí, ale po jejím boku. Baroko, které zevšeobecňuje konkrétním, nikoli heroickým.

Lartiguova žena v modrém na letním empírovém schodišti s růžemi. Tuto fotografii je třeba zkoumat do posledního detailu, abychom ji pochopili. To schodiště není zametené, uklizené, tu a tam se na jednotlivých stupních povalují plátky odkvetlých růží. Patrně je pozdní léto, konec srpna nebo začátek září. Fotografovi ani zobrazované ženě jistě nešlo o to, aby schodiště bylo stylově čisté a idealizované. Jinak by před

fotografování bylo pečlivě zametené a zbytky květín odklizeny.

Schodiště, které je na fotografii pouze proto, že je krásným bělostně mramorovým stoupáním a nikoli jen symbolem vertikálnosti, posloužilo jako vhodné pozadí pro ženu, mladou, ale už zkušenou, ležérně oblečenou do nachového, barevně velmi subtilního šatu. Nad její hlavou a kolem její postavy se rozrůstají růže. Fotografie si jemně pohrává s pohádkou nebo s mýtem o šípkové Růžence. Jen velmi vzdáleně vnímáme v růžových houštinách trn věčného spánku.

Dialog je svárem s druhými lidmi, poezie je prý hádkou se sebou samotným. Vidím legendárního pařížského fotografa, průkopníka barevných portrétů v tajemném oparu jungovského snu, jak pátrá v očích kolemjdoucích žen a dívek, dětí a psů, co by se s člověkem dalo udělat. Nakonec i on skončí v hrobě úplně sám. Jeho fotoaparát bude v muzeu a jeho fotografie v této knize, již si listuji v nedělním, jinak nudném odpoledni. Snad jsem si tu sváteční atmosféru Lartiguových obrázků vymyslel. Snad je to pouze naruby obrácená všednost, v níž se nevyskytuje nic z posvátnosti mýtu.

Jan SUK: ukázka

z knihy *Krasy*

v *Hadrianově vile* (Texty

1996–2004), kterou chystá k vydání

na září t. r. nakladatelství

Concordia

Krysy v Hadrianově vile

Neleuzova Trizoma – báseň o stromech a kořenech, o nevykořenitelnosti života. Když tento francouzský filozof mluví o Franzi Kafkovi, zmiňuje se o zrození Kafkova literárního stylu z ducha staré rakouské monarchie. Je možné nahlédnout Kafkův literární případ takto zjednodušeně? Případ každého člověka v sobě zpravidla nese jediný a postřehnutelný klíč, ale jak rádi a často si připouštíme ještě jiné rozměry, cesty a odbočky, scestí. To je ona sarraultovská košatost.

Proč právě sarraultovská? Nathalie Sarrautová opustila v průběhu osmdesátých let metodu tak zvaného nového románu, kterou spolu s ní objevili a používali Robbe-Grillet, Butor, Claude Mauriac. Nebylo už možné psát literaturu starým, tj. „novorománovým“ způsobem. Svět se mezitím stačil rozbít, porouchat. Na konci dvacátého století všechno připomíná ty nejostřejší střepy. Zmizel čas krásně obléhých věcí, estetika hladkosti a něhy zemřela už na počátku dvacátého věku v secesi. Když dnes člověk sleduje slavný Robbe-Grilletův film *Lo ni v Marienbadu*, nechápe jeho okázalou, vizuální dekorativnost. Nerozumí jeho postavám, zpravidla krásně uhlazeným lidem, z jejichž hrdel se nese jakýsi cizí a protichůdný hlas, který je v novém románu zpovrchněn ad absurdum, jakoby už nestačilo jedno brechtovské odcizení. Ty Robbe-Grilletovy filmové stíny a améby, ocitající se na šachovnici francouzských parků, se nakonec zřítí z uměle navršených valů rozjímavosti do písku labyrintických cestiček a ke kořenům okrasných keřů.

Všechno se alespoň jednou za život musí otřást, zřítit, propadnout jako strop starého zámku. Už nejsou věci, které by trvaly a obstály v neporušenosti. Pouze některé divadelní rekvizity zůstávají nedotknuty: černé rakve benátských gondol, krámky paříž-

ských bukinistů, řady knih a starých grafik před zrcadlem lehce plynoucí a lehce plačící Seiny. Nic jiného nezůstane. Ani kámen nese-trvá. Zítra bude na jiném místě, v jiné architektuře. To pouze my se bludně ujišťujeme, že zítřejšího rána budeme stejní. A většinou se nám to daří: Žít v sebeklamu.

Ale vzápětí si stěžujeme na stereotypnost našeho života. To je také výsledek Hegelův a později Heideggerův: Pevnost bytí musela být pokořena a dobita. Heidegger to dokonce ještě postavil na hlavu, když popsal několik set stran papíru konstatováním, že bytí je nedosažitelné a že u každého jednotlivce spočívá v jakémsi krásném, ale mámivém preludu. Netvrdím, že neměl pravdu. Jsou konečné stanice, remízy, kde je sladké čekat v soumravném dopoledni na příjezd našeho vlaku. Tou dobou zpravidla přicházejí na stanici i matky s čerstvě probuzenými dětmi. Čeká je město: společnost nebo hračkářství. Čeká je velký svět. Děti jsou neposedné a matky se začínají nudit. Nic nenasvědčuje tomu, že by vlak měl v příštích minutách přijet. Z nebe padá na tento dopolední soumravný výjev havraní peří. Co jiného se k nám může samovolně a osudově snášet?

Dole je město. Chapadlovitě a nekonečné město úředníků, politiků, architektů. Ještě jsem neviděl architektonický ateliér na liduprázdném venkově. Ani malíři a sochaři nemilují osamělost. Místa, kde lišky dávají dobrou noc, patří pouze ztraceným a nespícím básníkům. Básníci pracují s pojmy. Věci je rozčilují. Kafka v deníku popisuje trápení s kouřícími kamny. Z tohoto malého trápení by se snadno mohl zrodit román o vše zahrnující bolesti světa. Duše básníková a bezduchost kamen.

Ale proč by město mělo být vždy dole? – ptám se v nezvyklém dopoledním tichu. V Paříži nebo ve Vídni není nic nahoře nebo dole. Dole je snad jenom ve sklepích a na nábrežích Seiny nebo Dunaje. Předtím než byla řeka spoutána navigací, musela v dolním poschodí města panovat téměř venkovská idyla. Byl to čas, kdy tráva nebyla pouhým

plevelem. Pak přišel na ostrůvek Grande-Jette malířský architekt Georges Seurat. Chemický malíř chvějících se bodů ve vzduchoprázdnu atmosféry města. Na Delvauxových obrazech jsou jenom nahé lidské figury, většinou ženy. Malířova fantazie je proháněná umělou městskou krajinou. Snad nejméně trávy, plevelu, přírody bývalo v antických městech, zejména v římských metropolích a citadelách. Když jsem se toulal Hadrianovou vilou v Tivoli, odkud je téměř vidět do oken smutných kardinálů ve Vatikánu, zachvátila mne bolest ze zaniklého pohřebiště římských stínů. Snad tu bylo víc horského povětří, výheň planoucí od rozpáleného letního moře tu polevila, ale určitě zde vládl hluk, vyplývající z tak vysoké koncentrace lidského materiálu. Není hezké, jak jsem to teď řekl, ale protože za sebou máme gladiátorské hry, středověké morové epidemie, ohně novověkých válek a zápach spálených židovských ghett, je podobný způsob vyjadřování víc než přiléhavý. Koneckonců, kam se propadli všichni humanisté? Chtěli mít z bahna alabastr. Dnes jsou zanikajícím druhem, proto jsou zavřeni do klecí. Nechybí nám jejich humanismus, ale přece jen trochu postrádáme jejich vznešený, aristokratický styl a patos.

Pathos – ten velký hymnus prázdnoty! A také patos řečníků, kteří uměli překřičet agoru. Patos, který nenáviděl tichošlápek Sokrates. Patos, který přesto obdivoval jeho málomluvný, zakřiknutý žák Platon. I to je názorný historický příklad, jak kráčíme od ticha k hlučnosti.

Dole se jen plíží naše stíny. Když opouštím pozdě v noci dům a za nějakým jistě neodkladným činem vycházím na liduprázdnou ulici, připadám si jako zloděj, který se chvěje, než jeho prsty stisknou věc a řeknou jí: „Jsi moje.“ Nebo časně ráno: Ti, kteří pochodují kolem mrtvých domů, ještě zpola sní. To znamená, že neexistují. Kdybych se jich zeptal, kam jdou, probudí se, ale neodpoví mi. Zkrátka nejsou zvyklí, že by se jich uprostřed snu někdo na něco ze-

ptal. Naše cesty jsou už dávno mechanické. Totéž lze říci o čemkoli: třeba o lásce. Dobře natažené lidské strojky pochodují kolem nepevných, elastických zdí svých měst. Města však už dávno nejsou pouhými vězenými. Nikdo se nás neptá, když náhodou přesáhneme míru a jdeme ven z městských hranic, k čemu se chceme přiblížit. K osamělému stavení, stromu, horizontu, vzduchoprázdnu venkova? Je to také důsledek toho, že Aristoteles z nás skutečně udělal dokonalé politické bytosti. Za tím vším však věží diplomatické carpe diem. Proto ta večerní okázalost a dekolty, prohýbající se stoly, vlašné ruce potlačující svou zvířecí dychtivost, proto ty anekdoty o náhle zhasnutém světle a o vidličkách zabodnutých do lidského masa.

Právě jsem dočetl literární studii o Gustavu Meyrinkovi, přesněji o meyrinkovském pražském mýtu. Zajisté erudovaný literární historik tu vypočítává pražské ulice a domy, které se staly jevištěm Meyrinkových fantomů a přízraků. Ale literární badatel neocenil Meyrinkův hrůzný, protože pravdivý obraz starých domů, které „v noci spolu vedou hlučné rozhovory a tu a tam si kamennými pažemi vjedou do vlasů.“

To je náš obraz města-labyrintu: Spořádaní lidé usínají na svých visutých lůžkách, upevněných tenkými a neviditelnými nitěmi k olovené obloze, ale nevnímají tu každodenní válku ulic, domů, stěn, kamenů, dlažby a šepotu nočního nebe.

Kleist a krysy. Takový je rovněž Deleuzův obraz. Kontrast klasicismu a naturalismu. Věrohodně ho připomíná vila v Tivoli. Není mi známo, zda v Hadrianově paláci pobíhaly krysy. Předpokládám, že ano. Jinak by to bylo skutečně idylické a tudíž i neřestně umělé, nepravděpodobné místo. Ve dne labuť, pávy a lvice, v noci chvat a ubohost krysy.

Krysy kolem bílé Apollonovy sochy, krysy v napodobenině staroegyptského chrámu, krysy v očích sfingy, krysy všude kolem nás.

Ale literární
badatel neocenil
Meyrinkův hrůzný,
protože pravdivý
obraz starých
domů, které
„v noci spolu
vedou hlučné
rozhovory a tu
a tam si
kamennými pažemi
vjedou do vlasů.“

Jan SUK: ukázka

z knihy Krysy

v Hadrianově vile (Texty

1996–2004), kterou chystá k vydání

na září t. r. nakladatelství

Concordia

Empatický mýtotvorce (doslov)

*Já bych si tisícistránkový román o vlnění
bílých záclon
docela rád přečetl... Možná bychom
na stránkách takové knihy
nečekaně objevili i člověka...*

Michal Ajvaz: Tyrkysový orel

Už v opožděném básnickém debutu Potope-
né pevnosti (Kant, 2002) se letos třiapade-
sátiletý Jan Suk, kritik, esejista a dlouhole-
tý nakladatelský redaktor, představil jako
slovesný tvůrce, jehož dominantním rysem
je výrazná a mnohostranná empatie – a to
jak v textové struktuře, tak v autorské este-
tice. Čtyřiatřicet jeho básní, datovaných
červnem 2002 a uvedených mottem z Paula
Valéryho, osciluje mezi žánry: Texty v un-
garettiovské tradici obsáhnou jen málokdy
více než jedinou větu rozdělenou do veršů
a svojí meditativní, sokratovsky tázavou po-
lohou spontánně překračují hranice poezie
směrem k esej. Obdobně propustný a pro-
stupný charakter – a to už především v pří-
tomném svazku Krysy v Hadrianově vile –
mají pro Suka hranice uměleckých katego-
rií, zejména literatury, hudby, výtvarného
umění a fotografie; inspirativní napětí au-
tor nachází ale i v dichotomiích osvícenských
rozum – romantický cit, vědomí a nevědo-
mí, nebo v Baudelairem nastolené otázce
rozporu mezi tělem, respektive životem
a duší-dílem.

Tento bytostně empatický přístup
umožňuje autorovi pohyb z onoho Barthe-
sova „nulového stupně“, od jednotlivostí,
výchozích konkrétních situací, umělců
a jejich děl, k široce kontextuálnímu, kom-
paračnímu vnímání. Osoby a věci v Suko-
vě pojetí neexistují samy o sobě a pro sebe,
usazené v jediném čase a v jediných sou-

řadnicích, svázané jedinou definicí a zbavené možností dialogu. Naopak: Autor před čtenářem rozvíjí jejich vrstevnaté a v podstatě nikdy nekončící mytologie, neboť sdílí s Gustavem René Hockem ideu, podle níž svět je jedinečný labyrint, ve kterém žádný obraz nebo slovo nemohou mít kvalitu skutečně nového a objevného, protože vždycky reagují na skutečnosti, které tu byly před nimi a které se neustále navrací – jen jejich tváře překrývají nové masky.

To je zřejmě důvod, proč Jan Suk ve svých esejistických textech opakovaně vyjadřuje skepsi vůči bezohledně demytizujícím, hodnotově relativizujícím a v soudobém českém společensko-kulturním kontextu stále rozpínavým projevům postmoderny, „bludné a nepravdivé estetiky“, která veškerou svoji uměleckou produkci omezuje na reprodukci, a proč se jako tvůrce uchyluje do nikoliv umělých baudelairovských rájů zjitřených smyslů a estetizované fyzické rozkoše – jakkoliv se k této problematice v přítomném svazku opakovaně navrácí –, ale daleko více do časů znovu vyhroceně protikladných a rozporuplných. Ezejistovým stinným a útěšným místem se nejčastěji stávají řecko-římská antika, italská renesance a pompézní, heroizující a k bohu se vzpínající baroko – neboť „kdo si napsal, že barokní literatura a divadlo obkreslují víc než cokoli jiného antiku“.

Na tomto pozadí se rýsuje smysl a cíl Sukovy slovesné – básnické i esejistické – tvorby: Vystavět nové mýty v době, která veškeré mýty zbořila a vrhla člověka doprostřed zkarikovaného světa, v němž neexistují třinácté komnaty a který je sartrovsky odcizený, chladný a odtahitý – „tak si dnes vykládáme tvorbu, dílo,“ píše Suk, „jako nejnežnější a pohotovou sublimaci za svět, kterého už neumíme dosáhnout a prolnout se s ním“. V raných textech (z let 1996–1998) je toto tvůrčí úsilí vyrovnat se s velkými uměleckými díly minulosti (Baudaille, Baudelaire, Borges, Foucault, Proust,

Cézanne, van Gogh, Lartigue, Magritte, Michelangelo ad.), a skrze ně následně zhlédnout i obrysy vlastního pobytu na tomto světě, minimálně stylizováno. Od výchozího, zpravidla výtvarného nebo literárního, ale také nadčasového morálně-etického impulsu autor básnickým jazykem a beletrizovanými cestami zvolna kráčí k pointě. Jeho texty mají meditativně-narativní strukturu, klene se nad nimi přinejmenším stín dramatického oblouku, jsou psané, podobně jako texty generačně příbuzného filmového a literárního esejisty Jiřího Cieslara, jazykem obrazu a metafory – i když v řadě míst se textová linearita rozlévá v asociativní pole a autor-básník „pracuje především s hrou improvizace“, jak Suk píše na jiném místě knihy.

Zatímco v raných esejích je autorský tón vyhroceně subjektivní, až krutě sebeobnažující a záznamy setkání se slovesnými a výtvarnými díly minulých staletí a tisíciletí mnohdy svojí intenzitou sugerují pocit mystického nebo extatického vytržení (Magrittovy obrazy se vylíjí z galerie do ztihlé postranní uličky; ve finále Mahlerovy kompozice pronikne oknem do pokoje silný proud měsíčního světla apod.), čím víc se esejista Jan Suk posouvá po časové ose k dnešku, tím je jeho styl objektivnější, odtahitější, abstraktnější. Probarvuje se sice jazyk, košatí se souvětí, ale osobní tón, intimní ráz zpovědi vytlačuje snaha o detailnější průzkum díla, včetně recepce jiných autorských reflexí a úhlů pohledů. A přibývá nejistoty.

Vůbec pro celou Sukovu knižně prezentovanou básnickou a esejistickou tvorbu jsou příznačné zejména otazníky, nedorečenost, otevřenost směrem k příštímu. Autorská empatie kličkující labyrintem souvislostí a analogií v protipohybu probouzí otázky a s narůstajícím časem stráveným v tomto světě, s přibývajícím kvantem přečtených knih, navštívených galerií a vlastní rukou popsaných papírů se tyto otázky zprůzračňují, autor pátrá po smyslu a platnosti nej-

základnějších a věčných věcí a pojmů: Jak chápat přátelství? Co čekat od lásky? Kdo je vinný, a koho trestat? Kdo hřešil, a komu můžeme odpustit? V odpovědích či spíše v naznačených cestách, které by mohly vést k odpovědím Jan Suk není ani akademický mentor, ani filosof pro filosofy – zůstává především pokorným, inspirativním a in-spirovaným autorem pro čtenáře.

Radim Kopáč

9 autorovi

Jan Suk (14. červenec 1951, Benešov), esejista, kritik, editor, básník. Po maturitě na gymnáziu v Dobříši (r. 1969) studoval FF UK v Praze (v l. 1972–1979), obory filosofie, historie, estetika. V období normalizace bez zaměstnání, příležitostná práce v Národním muzeu (v l. 1982–1985), v Ústavu pro výzkum kultury (v l. 1985–1987), v Národní knihovně (v l. 1987–1991). Od r. 1992 redaktor, od r. 1994 šéfredaktor nakladatelství H&H, pro které k vydání připravil desítky knih českých i zahraničních autorů (mj. V. Černý, J. Hauková, J. Chaloupecký, R. Jacobson, Z. Kalista, E. Kohák, A. Lustig, Z. Rotrekl). Je autorem řady doslovů a předmluv (mj. k titulům Ch. Baudelaira, F. Benharta, J. Golda, R. Kopáče, A. Lustiga, R. M. Rilke, P. Růžičkové, I. Slávičky); výtvarné, fotografické a především literární recenze a kritiky a rovněž vlastní básnickou tvorbu publikoval po roce 1989 v novinách a časopisech Atelier, Dobrá adresa (www.dobraadresa.cz), Harmonie, Host, Intelektuál, Lidové noviny, Nové knihy, Proglas, Prostor, Psí víno, Respekt, Sodobnost (Slovinsko), Souvislosti, Tvar; spolupracuje s ČRo 3 – Vltava. Knižně vydal básnickou sbírku Potopené pevnosti (Kant, Praha 2002). Žije v Praze a v Křečovicích.

R. K.

Biblické

(z nově nalezených, originálům nejbližších zlomků
zrekonstruoval a přeložil Jan Katolista Turkyně)

⊗ babylónské věži

Všichni lidé byli jednotní v řeči i v činech. Tu si řekli vespolek: „Nuže, vybudujeme si město a věž, jejíž vrchol bude v nebi. Tak si učiníme jméno a nebudeme rozptýleni po celé zemi.“ I sestoupil Hospodin a řekl: „Tohle je teprve začátek jejich díla. Pak nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést. Nuže, sestoupíme a zmateme jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli.“ I rozehnal je Hospodin po celé zemi, takže upustili od budování města. Proto se jeho jméno nazývá Babel (to je Zmatek). Tak Bůh ukázal, že každou konkurenci je třeba zničit na samém počátku.

⊗ obětování Izáka

Bůh chtěl Abrahama vyzkoušet. Řekl mu: „Jsi-li bohabojný, vezmi svého jediného syna Izáka, kterého miluješ, odejdi do země Mórija a tam ho obětuj jako obět zápalnou.“ Když přišli Abraham a Izák na místo, o němž Bůh pověděl, vybudoval tam Abraham oltář, narovnal dříví, svázal svého syna Izáka do kozelce a položil ho na oltář, nahoru na dříví. I vztáhl Abraham ruku po obětním noži, aby svého syna zabil jako obětního beránka. Vtom na něho z nebe volá Hospodinův posel: „Abrahame, nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej. Právě teď jsem poznal, že jsi bohabojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna.“ Když se potom zemí Mórija nesl zápach škvířeného masa, viděl Bůh, že před konáním bohabojných skutků nezastaví člověka ani Bůh.

⊗ Ónanovi

Kdykoli Ónan vcházel k ženě, vypouštěl semeno na zem, aby nezplodil potomka. Jeho počínání bylo v očích Hospodinových zlé, a proto ho usmrtil. Ónanovi následovníci poznali, že je po všech stránkách bezpečnější, když ze svého počínání vynechají ženu.

⊗ ubíjení lidí

Když žil Mojžíš v egyptském otroctví, spatřil jednou nějakého Egyptana, jak ubíjí Hebreje, jednoho z jeho bratrů. Rozhlédl se na všechny strany, a když viděl, že tam nikdo není, ubil Egyptana a zahrabal ho do písku. Když vyšel druhého dne, spatřil dva Hebreje, jak se rvali a jeden druhého chtěl ubít. I zdálo se Mojžíšovi, že vztahy mezi lidmi jsou často hodně ubíjející.

Setkání Mojžíše s Hospodinem

Jednou Mojžíš spatřil plápolající keř. I zavolal na něj Bůh z prostředku keře: „Pošlu tě k faraónovi a vyvedeš můj lid z egyptského otroctví. Řekni jim, že tě posílá Bůh jejich otců.“ Mojžíš se Boha zeptal: „A co až se mne zeptají, jaké je jeho jméno, co jim odpovím?“ Bůh odpověděl: „Jsem, který jsem.“ Když spatřil Mojžíšův udivený pohled, poznal Bůh, že sdělit sebe sama druhému nedokáže ani Bůh.

zlomky

Rada Hospodina Mojžíšovi

Hospodin Mojžíšovi poručil: „Hleď abys před faraónem udělal zázraky, jimiž máš dokázat, že Bůh si přeje propuštění Izraele. Já však zatvrdím jeho srdce a on lid nepropustí. Potom faraónovi řekneš: Toto praví Hospodin: Izrael je můj prvorozený syn. Vzkázal jsem ti: Propusť mého syna, ale ty jsi jej propustit odmítl. Za to zabiji tvého prvorozeného syna.“ I viděl Mojžíš, že Bůh dal nový obsah pojmu poctivá hra.

o Božím slibu

Řekl Bůh Mojžíšovi: „Až budete z Egypta odcházet, nepůjdete s prázdnou. Každá žena si vyžádá od sousedky a spolubydlící stříbrné a zlaté ozdoby a pláště. Vložíte je na své syny a dcery. Tak vypleníte Egypt.“ To bylo ještě před tím, než Hospodina napadlo desatero.

Mojžíš s Áronem činí zázraky

Mojžíš s Áronem předstoupili před faraóna. Áron hodil svou hůl před faraóna, Bůh učinil zázrak a ona se stala drakem. Faraón však povolal egyptské kněží a oni učinili svými kekjemi totéž. Áron pozdvihl hůl a před očima faraóna a jeho služebníků udeřil do vody v Nilu a všechna voda v Nilu se proměnila v krev. Ryby v Nilu lekly, Nil začal páchnout a Egypťané nemohli vodu z Nilu pít. Ale totéž učinili egyptští kněží. Áron vztáhl ruku nad egyptské vody. Bůh učinil zázrak a žáby vylézaly, až pokryly egyptskou zemi. Ale totéž učinili svými kekjemi egyptští kněží. I velebil lid izraelský Boha Hospodina, že jej naučil rozeznávat kekje od zázraku.

Další zázraky v Egyptě

Mojžíš vztáhl ruku s holí a na lidech i na dobytku se objevili komáři. Srdce faraónovo však zůstalo zatvrzelé. Mojžíš znovu vztáhl ruku s holí a celou egyptskou zemi zamořily mouchy. Srdce faraónovo však zůstalo zatvrzelé. Na koně, na osly, na velbloudy, na skot i na brav potom dolehla ruka Hospodina velmi těžkým morem. Srdce faraónovo však zůstalo zatvrzelé. Mojžíš potom vztáhl ruku s holí a nastalo krupobití, které potlouklo všechno, co bylo na poli, potlouklo také všechny polní byliny a polámalo všechno polní stromoví. Srdce faraónovo však zůstalo zatvrzelé. Mojžíš vztáhl nad egyptskou zemi hůl a kobylky přikryly povrch celé země a sežraly všechny byliny na zemi i všechno ovoce na stromech, co zbylo po krupobití. Srdce faraónovo však každoroční pohromy nikdy příliš nezajímaly.

Poslední egyptská rána

Když nastala půlnoc desátého dne prvního měsíce v roce, pobil Hospodin v egyptské zemi všechno prvorozené, od prvorozeného syna faraónova, který seděl na jeho trůnu, až po prvorozeného syna zajatce v žalářní kobce, i všechno prvorozené z dobytka. Tak Hospodin ukázal, že není zdravé být ve všem první.

Zákaz zvrhlostí

Hospodin promluvil k Mojžíšovi: „Řekni Izraelcům: Kdo se dopustí cizoložství s ženou někoho jiného, kdo cizoloží s ženou svého bližního, musí zemřít, cizoložník i cizoložnice. Kdo by spal s ženou svého otce, odkryl nahotu svého otce. Oba musejí zemřít. Kdyby někdo spal se svou snachou, oba musejí zemřít, dopustili se zvrhlosti. Kdyby muž spal s mužem jako s ženou, oba se dopustili ohavnosti; musejí zemřít. Kdyby někdo pojal ženu a zároveň i její matku, spáchal mrzký čin. Budou upáleni, muž i ty ženy, aby nedocházelo mezi vámi k mrzkým činům.“ Když z dvanácti izraelských kmenů zůstal jenom jediný, přemýšlel Hospodin, zda nebyl příliš přísný.

☉ styku s dobytčaty

Hospodin řekl Mojžíšovi: „Řekni Izraelcům: Kdyby muž obcoval s dobytčetem, musí zemřít. Dobytče zabijete. Kdyby se žena přiblížila k nějakému dobytčeti, aby se s ní pářilo, zabijete ženu i dobytče.“ Od té doby začalo být v ložnicích smutno.

Tresty za zmrzačení

Hospodin promluvil k Mojžíšovi na hoře Sínaji: „Když někdo zmrzačí svého bližního, bude mu způsobeno, co sám způsobil: zlomenina za zlomeninu, oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu, spálení za spálení, modřinu za modřinu, jizvu za jizvu; jak zmrzačil člověka, tak ať se stane i jemu.“ Nebyl potom na jeho lid pěkný pohled.

☉ zapuzení žen

Tak pravil Hospodin: „Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nenačlezně přízeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu. Ona odejde a vdá se za jiného muže. Ale ten druhý muž k ní také pojme nenávist, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ze svého domu. Ona odejde a vdá se.“ I řekli si muži, že i Bůh si myslí, že na každé ženě lze nalézt něco odporného.

Dobývání zaslíbené země

Synové Izraele vstoupili do země Kenaanců a dobyli ji jako zaslíbenou zem. Nebyli však s to podrobit si Kenaance, ti tak sídlili uprostřed nich. Když však vzrostla moc synů Izraele, podrobili Kenaance otroctví. Tak naplnili Mojžíšova slova: Co v Egyptě pochytilš, v Kenaanu jako když najdeš.

☉ dceři Jiftácha Gileádského

Udatný bohatýr Jiftách Gileádský složil Hospodinu slib: „Vydáš-li mi Amónovce do rukou, ten, kdo mi vyjde naproti z vrat mého domu, až se budu vracet, bude patřit Hospodinu a toho obětuji v zápalnou obět.“ Nato táhl Jiftách do boje proti Amónovcům a Hospodin mu je vydal do rukou. Tak byli Amónovci před syny Izraele pokořeni. Když potom Jiftách přicházel ke svému domu, hle, vychází mu naproti jeho jediná dcera. Jak ji uviděl, roztrhl si roucho a zvolal: „Zavázal jsem se svými ústy Hospodinu a nemohu to vzít zpět.“ Ona mu odpověděla: „Můj otče, učiň se mnou, co jsi vyřkl.“ Když Hospodin zase ucítil zápach škvířeného lidského masa, říkal si, že by ženy nemusely napodobovat muže úplně ve všem.

☉ panenství

Než dcera Jiftácha Gileádského byla obětována v obět zápalnou, požádala svého otce: „Ponech mi dva měsíce. Ráda bych odešla do hor a oplakávala se svými družkami své panenství.“ Propustil ji na dva měsíce a ona odešla se svými družkami, aby na horách oplakávala své panenství. Byly tehdy časy, kdy ještě bylo co oplakávat.

Jiftáchův boj s Efrajimci

Jiftách shromáždil všechny gileádské muže, bojovali s Efrajimem a Gileád dobyl na Efrajimovi jordánské brody. Když nyní řekl někdo z efrajimských uprchlíků: „Rád bych se přebrodlil,“ zeptali se ho gileádští muži: „Jsi Efratejec?“ Jestliže odpověděl: „Nejsem,“ vyzvali ho: „Tak řekni šibbolet!“ On však řekl: „Šibbolet,“ a nedokázal to přesně vyslovit. Tu ho popadli a zabili. Toho času padlo u jordánských brodů čtyřicet dva tisíc mužů. Potom již v celé zemi nenašli nikoho, kdo by trpěl vadou řeči.

Skutky králů judských

Menašemu bylo dvanáct let, když začal kralovat, a kraloval v Jeruzalémě padesát pět let. Dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích, podle ohavnosti pronárodů. Amónovi bylo dvaadvacet let, když začal kralovat, a kraloval v Jeruzalémě dva roky. Dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích, jako se toho dopouštěl jeho otec Menaše. Jóachazovi bylo třiaadvacet let, když začal kralovat, a kraloval v Jeruzalémě tři měsíce. Dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích, zcela tak, jako se toho dopouštěli jeho otcové. Jójakímovi bylo dvacet pět let, když začal kralovat, a kraloval v Jeruzalémě jedenáct let. Dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích, zcela tak, jako se toho dopouštěli jeho otcové. Sidkijášovi bylo jedenadvacet let, když začal kralovat, a kraloval v Jeruzalémě jedenáct let. Dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích, zcela tak, jako se toho dopouštěl Jójakím. Všechno tedy bylo tak, jak mělo být.

Obvinění Zuzany

V Babylóně bydlel muž jménem Jójakím. Vzal si za ženu Zuzanu, která byla velmi krásná a známá svou ctností. Toho roku byli ustanoveni jako soudci dva velmi staří a bohatí lidé, kteří byli posedlí vášní po ní. Jednoho dne se ukryli v zahradě, kam se Zuzana chodila koupat, a když poslala služky pro olej a voňavku, oba starší se zvedli a naléhali: „Dveře zahrady jsou zavřené, dychtíme po tobě, buď nám po vůli! Jestliže ne, dosvědčíme, že tu byl s tebou nějaký mladík, a že jsi proto poslala služky pryč.“ Zuzana zabědovala: „Ze všech stran jsem sevřena. Když to udělám, bude to má smrt, neudělám-li to, bude to má smrt.“ Začala hlasitě křičet, ale oba starší ji překřičeli. Řekli potom lidem: „Když jsme se sami procházeli v zahradě, ona vešla se služkami, dala zavřít dveře zahrady a dívky propustila. Tu k ní přišel mladík, který byl předtím ukrytý, a obcovoval s ní.“ Shromáždění jim uvěřilo jako staršímu lidu a soudcům a odsoudili ji k smrti. Bůh však probudil svatého ducha v mladém jinochovi, který se jmenoval Daniel. I řekl Daniel lidem: „Oddělte ty dva daleko od sebe a já je vyslechnu.“ Když oddělili jednoho od druhého, zavolal jednoho z nich a řekl mu: „Pověz: Pod kterým stromem jsi je viděl spolu obcovat?“ On odpověděl: „Pod lentiškem.“ Zeptal se pak druhého na stejnou věc a on odpověděl: „Pod dubem.“ Daniel je usvědčil slovy jejich vlastních úst z křivého svědectví. Jednali potom podle zákona Mojžíšova a zabili je. Tak byla toho dne zachráněna nevinná krev. A Zuzana byla ráda, že má tak moudrého milence a že staří lidé již nemají tak dobrou paměť.

Musím se šetřit

Má tělesná schránka skutečnĚ la malou, doufám, že pouze výstražnou stávku. Prý měla plné zuby té haldy úkolů, co se na ni za poslední tři měsíce naválily. Tak si na okamžik postavila hlavu, z čehož mi podklesla kolena a probral jsem se až ve stabilizované poloze na pravém boku.

Naštěstí mám kolem sebe spoustu hodných a obětavých lidí, od nichž se mi v následujících dnech dostalo ústně, písemně i elektronicky mnoho rad, které jsem se pokusil ve vlastním zájmu vzít k srdci, protože vím, že to se mnou všichni myslí dobře.

„Čau Honzo, ty vole. Vomdlel jo? No nekecej. Já jsem ti říkal, že toho máš moc. Hele, jak jsem ti říkal o tom vyúčtování, tak je potřeba, abys to udělal do konce tej dne. Tak se hlavně brzo uzdrav, nepřepínej se a pošli mi to co nejdřív.“

„Dobrý den, to se nic neděje. Hlavně aby vám bylo dobře. Musíte na sebe dávat víc pozor. Náhradní termín zkoušky je příští čtvrtek a měl byste do pondělka odevzdat seminární práci. Nebojte se, teď Vám to v té rekonvalescenci půjde rychle.“

„Honzo, doufám, že přijdeš hrát v sobotu na koncert. Prosím přijď, to je jedno v jakém stavu, my se o tebe postaráme, dáme ti k dispozici gauč. Hlavně prosím přijď.“

„Ahoj, ja ti rikam porad, ze se mas na něco vikaslat, nebo se sam nakonec znicis.“

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

Prekouknul bis mi prosimte, kdyz mas ted chvilu volno, tu moji diplomku? Aby tam nebyli nejaky gramaticky a stilisticky chyby... Posilam ji mailem. Dik.“

„Zdravím maroda! Nesmíš si toho brát tolik. Jak jsme se bavili o tom mém zkouškovém překladu, tak už jsem ho dodělal. Mrknul by ses na něj, když seš teď doma a nemusíš nic dělat?“

„Musíš si taky trochu vorazit! Ty totiž vůbec neumíš vodpočítat! Pořád někde něco děláš, spisuješ, přepisuješ, upisuješ, překládáš, organizuješ, hraješ, to je furt něco. I vodpočinek je nutnej! A když jsme u toho, měl by sis konečně zařídit nějakou tu dovolenou, teď je na to ta pravá chvíle!“

„Dobrý den, víme, že jste nemocný, ale posíláme Vám k překladu jeden poměrně urgentní text. Podívejte se prosím na něj, jakmile to bude možné. Přejeme brzký návrat do práce.“

„To máš z toho soustavnýho stresu a z toho všeho lítání. Měl bys taky někdy vyrazit někam do přírody, nadejchat se čerstvýho vzduchu! Třeba na chatu – víš, že se tam musí udělat ta nová podezdávka.“

„Milý Honzo, trochu zvolni, víš, že uzávěrka pro podobrazník se blíží, tak aby ses nám neodepsal. Na všechny povinnosti se vykašli, soustřeď se jen na to, co je opravdu důležité: zdraví a fejetony v Dobré adrese. Tak zdar a sílu...“

Tomáš T. Kůs

Narozen 13. 12. 1978 v Plzni.

Od roku 2001 pracuje jako dramaturg a produkční Kulturní kavárny Jabloň v Plzni – pořádání výstav, koncertů, filmových projektů, autorských čtení, divadelních představení, přednášek apod.

Pod jménem Tomáš T. Kůs publikoval jako prozaik a básník časopisecky: Literární noviny, Host, Právo, Psí víno, Tvar, Dobrá adresa, Mf dnes, Čro 2, Čro 3 Vltava, deníky Bohemia, Weles, Texty, sborníky literárních soutěží...

Tomáš T. Kůs

Knižně publikoval: Teplo zima milovat (nakladatelství Perseus, 2002), dále také Ještě hlavu (Ason klub, 1999), Houslový klíč (Ason klub, 2000), Příbytek dobytek (Ason klub, 2002), zastoupení v almanachu Denní hvězdy, noční ptáci (Knihovna Jana Drdy, 2001)

V literárních soutěžích od počátku roku 2001 do května 2002 získal na deset ocenění

Od roku 2003 člen odborné poroty soutěže Literární Šumava

Absolvoval řadu autorských čtení v Plzni, Praze, Brně, Žatci... také besed a rozhovorů pro regionální i celostátní media

V současnosti žije v Praze a Plzni.

Po 20. hodině zamykejte dveře!
Zabráníte tak přespávání bezdomovců v domě.

Sokolovská ulice č. 106 v Plzni

přírůstek

vás potkat a vy máte děťátko!
kampak tě vlečou tvou růž
tlačí hlavy do kočáru
rozzáření
vyřčení jako slunečnice
v mžiku vadnou krky
zklamáním:
je to vůbec živý
nebo z hadrů panenka?

eroze

s dlouhovlasou uřvaností
odnášený strach z holiče
i domácího hubení vší

tak lehké to neměli:
dětská chodidla s křikem uprchnuvší z koupelny
pod černočernou postel
na to nejstrašnější místo
kde se možná líhnou čerti
ale šátrající chlupatá paže
je zlem prvně hmatatelným

vejít do domu

masopustně
za sebou
na provaze strašáci

a že bych v noci
s drobnými po kapsách
zakručel na chodbě namísto tmy?

jistě
ovšemže cítím z užvaněných pater
vanutí leklých ryb...

tak už se snáší zima
když bosa v nočním úboru
mihneš se v čelistech
sklepních dveří

cesta kolem

odhrnutý závěs
do kmitu zářivky se jako velrybí ploutev
noří bok

tají ledy
už deštěm povlečená silnice
matná kůže
kterou úzkostlivě vytírá ručníkem

jakoby důkladná koupel
nesmyla uvízlá tajemství...

klaudii l.

byly dvě:

první

seděla na židli jako zařezaná

ničím nepohla a přesto

místností procházel průvan

okna rozervaná dokořán

dveře vylomené z pantů

to vše

černé oči navrch hlavy

druhou

probuzenou a naprosto obyčejnou zdvihali

po hodině ke slovu

a přitom nic nezažila

pogromy ani maringotky

svátky jen vyšeptala

jelikož dávno visí vzadu ve skříni

jako svrchník

který bylo neslušno vyhodit

zůstali však příliš starostliví bratři

a starý otec

dodnes umí bouchnout do stolu

sen

vprostřed noci procházím předsíní

citelná bezbarvost kroků

jdu lehce jako bych se ani nedotýkal země

jelikož poznávám svět dlaněmi

při chůzi tímto směrem

se obyčejně konečky prstů dotýkám míjených kabátů

kterými je zahrnut a zcela pozřen věšák

připomínající obrovský štavnatý hrozen

tu se ale dotýkám něčeho velmi známého

dotýkám se lidské kůže

kůže horké a čekající:

věšák je namísto svrchníků obestřen lidmi

kteří zde nazí pospolitě a mlčky koexistují

někteří za ruce někteří hlavou dolů

jiní objímají rameno věšáku všemi čtyřmi

jako spásnou větev jako vlastní dítě

lidský hrozen

jeden jako druhý

druhý jako já

dvě těla v pohledu shora

noc je slib vmáčkнутý dlani

z ořechu tmy se líhne

štěněčí spánek

námořní

tak už to jednou pochop
tím tichým hlasem sotva slyšitelným
nikoho neuklidniš

když zbrkle šmátráš po tlumících pilulkách
netušíš že já čekám již nějakou chvíli
stísněný jen kdy vylétneš zpod peřiny
kdy konečně i ty uslyšíš rozběsněné stádo které se blíží
a několikrát do týdne se přežene hřbetem srdce
jako předpovězené zemětřesení

že se nic neděje že se nic neděje
že všechno je už dobrý
nakonec to vypadá že to jsem já
kdo je na smrt nemocný
a jsem hlazen a tišen dokud
zas neusneš vyčerpáním

bdím
již navždy bdím
celou noc vybíhám z kajuty s mořskou nemocí
trnu nad tvým spánkem
mezi obyčejnými výdechy prahnu
po výkřiku ze strážního koše:
vidím zemi! mělčina! muž přes palubu!

a zatím na loktech noci
měkce žvýká beránek moře

ráno první věc

dávno předtím
než je schopen
pohnout byt' jen prstem
a již nadechnutím otevře víčka

vlasý

se táhnou

jako ostružinový sirup

Φ.

není-li to otázka
pak tedy mrtvá prosba
po důsledku

kam ustoupily břehy studu
pokud ses později vzbuzená
tajně a nahá přimkla k rámu otevřených dveří
půl okem nahlížela do mé komory
v níž od brzkého rána spílá
babí léto poezie
jako po dlani dětské ruce
nutkání až k drnu tvé hlavy
v podpaží
zlatý úl
z něhož vyrážím den

druhý večer

v pokoji s výhružkou
zdvížený prst nedopité lahve
mělké uklidnění v údolí sklenky
přesto ruka pálí prázdnotou

a za zády
za zády pohoří
Himaláje sedací soupravy
umrzlé převisy zmuchlané deky
jako líný pes včerejšího milování:
ten muž již tam neležel
s paží spadlou dolů
že by spícímu tělu nepatřila

pozerám na nočnou Prahu
je rudá ako
krv_? voniaš mi...

ne více než palci přešlapuješ před oknem
ale nepřemýšlíš
kudy

z bludiště světél z mravenčí práce
pohádkovým konturám Hradu se připomíná neon srdce
zde se žije se žije se žije

poodstoupíš o krok
sestersky kladeš dlaně na krejčovskou figurínu
a ptáš se bratra na jméno

tušení luny

těmi stopami značí se noc
ubývající až lstivě
vykřičená samota

nemluv už vím
oba jsme odtud ušli
zamotaní a upadlí
rozkvetlí v lucernách opanujeme hmyzem
šum tlachá u kotníků
hladce obrace bloudíme bosi v písku mezi dlaněmi
oceán koupeme co novorozeně
smysly rozesety
jako při pobřeží křivule vyvržených mušliček
živé šňůrky z nichž za krátko zbudou vykradené poklady
jenom zlodějna obrovských racků
kteří se zrakem ani málo netají
kteří těkají a louskají předzvěst čehosi hrozivého
a blízkého
neklidní strašní ptáci
v břiše tančí neobraná kost

čekání na sních

obkroužit celý byt
a dojít ke stejné tváři
potopené zíravé a poklidně pobublávající
zpod hladiny skla

všude ještě jikry už jako rybí ocas

nevystačím

tíživě jednoduché
otevřu-li skrze oči i hlavu
bez jiného pohnutí už vím
přes noc napadl sních
víc tě nevidím
jako člověk jsem hotov

počasí

zrodilo se a je vtisknuto
doutnáky tmy

bez větších teplotních výkyvů

samozřejmostí
zardoušené holubice otázek

bezvětrí odpovědí

odpovědi

v mém domě jehož ploty
jsou obrostlé slovy

v mém domě z ostružiní
zahrada

v mém domě

...do zdí! jako lasička
do štěrbin
se zimnicí budeš-li hokejově křičet
cloumat tím trupem
vydírat zítřky
co nepovím dnes
nepovím už nikdy
už nikdy rozumíš?

v mém domě láska
jako mlčení
jediné
čemu lze přiřknout tvar

takových jídel bylo

já vím
až kdesi hluboko pod povrchem
v samém středu Země
kde spící v jeskyních horce oddechuje láva
jako malé dítě

až tam si chodím z lítosti
na hanbu mlčení sedat na kámen
až tam bez duše bloudí
jako čínský vějíř rezonuje
tvůj popěvek
již od příprav:

od slzavého krájení cibule více veselý
aby přesvědčil
klidný a spokojený od vroucích hrnců
ale tichne tajemstvím
zatímco zvedáš vařečku k ochutnání
a nejvyšší jak píšely pochodu za konečného drhnutí hrnců
jako bys drhla špínu z regimentů!
z obou našich životů
jako bys rázně a bez jediného zastavení kráčela na horu
s umíněným cílem...

před tváří usoplený drak vlasů
loutkou orchestru unášený dirigent
skousnutými rty
zoufale dusíš rázovitý popěvek
od samého dna vzlínající studny

zima skončila ... ty dál

brouzdáš srstí

a natahuješ vteřiny

obráceně to znám
ovšem hladit zvíře jako člověka?

nevěřím ti nic!
ani zimník z něhož leze peří
ani dětský běh za hříbátky
vůbec veslici zamrzlou vprostřed rybníka

už zase!
dělá že tu není
z podpalubí však jednou teskné ržání
jednou dusot kopyt

naposledy
tlukot vrby

k

u Jindřišské věže

usedne příliš prudce

a neomaleně

k černým šatům botám a punčochám

špinavě blond

vyčesaná v dvojí pěst drdolů

bije tě vdovství umění rakovina?

tak i onak je to fatální

koženou kabelou hodíš k židli

jako onucí

kopnutí do psa

dvojí rozhlédnutí:

vlevo

a vpravo

cibulačku

a divadelní scénář

k pití? ...nic

četbou lžici po lžici

mizí koňský dupot půllitrů

změkklou prérií tácků

mizí mručení chlapů s bílou pěnou v šedých vousech

celý polednem vyvětraný ševelící

březový háj nedělní hospody

zlodějna

hluchoněmá chvíle do níž pilný hostinský

vyrývá v účet novou jízvu

versus zlodějna kde

jen moment vyskočit nacpat stránky do desek

kvapně platit a vodítkem trhnout nelidsky

vyjevený přistávám záhy uhnu pohledem

velké velké oči

prskají nespánkem hvězdnem a první krok

druhý ke dveřím třetí

okna dokořán která už na ulici mýjíš

střížnou zbrklé chůze

na Letné

nejméně dvacetkrát porušil zákaz kouření

usmažil vejce

přečetl cizí deník

ležel na parketách

věřil v upadlé vlasy

srdce na Invalidovně

vždy jsem měl podezření

že tlukoucí výhled odtud

je hlubinný podvod

a lež s labutím krkem

ano ano teď!

vypluješ z pokoje

a celé hejno svědků:

o překot

míjí mne stíny ryb

nedaleko

Matka jde za ruku s pětiletou dcerkou, která vzorně ťapká při bo-
ku, ale zničehonic se zastaví a sekne jako osel, ni krok. Jako by
právě tohle bylo ono místo, kde stromy rostou do země a hřiště se
krátí, zatímco krok je delší a delší. Chvilí se tajuplně rozhlíží a:
„Zde to znám od nepaměti," upustí ta malá ústa.

ten, kterého večer potkávám je

dřevěný
vykřičený do sudu

v těhotenství ticha
se nosí jako páv

podříznutý úsvitem
vždy ještě s ukolébavkou noci již
po temeni kráčí vrazi

dýcháme trubičkou z rákosí v tomto čase

potopeni na zvedlou paži hluboko

cizí vítr bez servítek listuje v mé knize
jako by to byl pouhý můj život
jako pouhé mé přežívání je lhostejné

listuje se pozpátku a trápí mne bolesti v kříži

tak tedy
znamená to že se vracím zpět?
že mám prachbídnu naději být znovu v sobě v tomto čase
v němž kytice nosí jen pitomec
a pitomců zbylo málo

ach tedy
znamená to že nemusím již ani krok vpřed?
beztak mám slamák splihlý a promáčený
a má vlajka srolované kousky kůže
co naplat že v máji
májka nepomůže
ani pentle
ani pivo

prosím tedy sobě
nežli vůbec psát
aby pero se lží zkroutilo
prasklo ve dví inkoust vstříkl mi do oka oko prudkým jedem ze-
žluklo
a já v pravém bolesti záchvatu vzkřikl rovnou od plic:
v noci se bojím!

moment oblouku ztracen

ve válečných výpravách za pohledy
v kterých je hladina bezduše klidná
obutá do bačkor
jako bychom už dlouho nebyli na moři
ale na rybníce kdesi
za humny
neuvědomění že život je výbuch a hrnoucí se láva
alespoň v páře umýváš hrnce ale hned u kotníků
poskrovnu štěkající vítr zašlapáváš do koberce
naše ukotvené ostrovy se přesto vzdalují
a putují jako raci pozpátku dní
do minulosti kam už nabíhají dělníci
a slepuje se půlcihla k cihle jako vždy
při srdečné rekonstrukci
než slavnostně přestřihneme pásku
než nepravděpodobně kývneme
že můžeme
konečně s novým přemostěním
namluvit si pevninu

o pohybu

jenom těm mŕám
hrnatým smrtihlavům buldočím palicím
plechem pobitým letkám stání neubírej

ačkoli hlavičky tělíčka tlukou na místě
tak jmenuj už jen chvění

na tvářích vedeš pohlazení odspodu

v rozvitém květu dlaní se obávám
že v ranách z tvé ruky
nestojím o přehlednost:

nestřídmost bolesti
jako bych byl na smrt nemocný
a nestyděl se
nacházet jistotu
v šlapání vody

cela

umět se lidsky vysvléknout z prstenů
z korálů nocí do nichž se příkládáme
doléháme a lpíme
jako lžice na lžici

ale jaký svět bychom to společně vystavěli
kdyby se v něm opouštělo beztrestně

pod lampou přihřívající soucit
nad zející jámou postele
když nic není jistější než že u hrobu bylo dopovězeno:

v kynoucím srdci tmy
usazeném dutě mezi námi
vystrkování z lůžka
v jemných pyžamech
proužek po proužku
jako kačenky chodidlo tajně za chodidlem
umlčovat jizvy po řádkách
plížíme se do rohů
uškrtávat dny

pohyb

i když rozvedený těmi sny stále tě spatřuji
v tureckém sedu s kněžskou rukou stínu na tváři
namísto líčidel hůl tmy
jako by řekl spi a poslušný usnul
ohne se šíje klesnou ti ramena i pohled ulpí
u palců
tomu kdo zatáhl
zlámeš vlastní klouby
kosti zašermují vystoupí ven
a trčí z tvé loutky nepotřebně
vše se hýbe dovnitř vše měkké
jako smírčí myšlenka jako potok mezi kameny
tělo? houba veskrz probodaná jehličím
ztěžklá hlava bezvládně klesající a vlasy pohlavkem
z mostu hozený provaz
široká stuha s uzlem jak pěst
každý kdo prošel
každý tahal
ukrýt se před nimi pod stříšku dlaní
na níž vysoko sedíš
ale po žebrotě opásaná
houslovým futrálem jako železnou koulí
chtěla bych rozumět: první slova

...

na vyslovení podstatného
připadlo pět vteřin

stačilo projít sedm chodců zprava
čtyři v opačném směru
přejely dva autobusy
dvanáct automobilů
jeden motocyklista
tři výrostci vskočili na červenou
ozvalo se několik zatroubení
zaštěkl pes
srdce sebou dvakrát škublo
trhlo
dopadlo
na dlažbu tupě
jako dělová koule:

je mi líto, že je Vám smutno,
a že Vám nemohu pomoci

jaro

jen pomaleji
ať propadá se tvůj cop
po tekoucích schodech

nemám se vracet
ale mám si stoupat na špičky
pro přepečlivé uzly a šepot
a znovu dlaně
a znovu dlaně

rámařství

(doma doma doma
tam se vždycky mlčelo
každý sám postával před svým oknem)

venku prudký lijavec
z drdolu mračen vypuštěné vlasy
hrábě košťata
mé vysoké čelo přilnuté na zkrápěném skle
a sklo se neptá

kým jsi
kým jsi chtěl...

...ne tolik odpovědi nýbrž i otázky kladou se jinde
a pokud je uzamčeno veškerý pohyb ve vteřině
hrůzně nabude zároveň však oněmí
jako stokrát přečtený plakát na ulici
jako nikdy nepřečtený vytracený list
z knihy skrže jdoucích dějin

vyprahlost silnice opláče voda
sametovým hřbetem dlaně jeví se
opatrná jízda automobilistů

počasí

o víkendu přívalové deště viditelnost slabá
biometeorologická zátěž jedna

dupání drnění vrtání kutání
úklid oběd zpěv a křik
drobné opravy fotbalový zápas hodina klavíru
okolo okolo okolo

s kalýškem od zdi ke zdi
vystopovatelnost zvuků nulová

bouře

palčivé pohlavky jen se sypou
když umane si kručivý břich
vyrvat sobě člověka
ať si jablko dočista zelené
z koruny příbytku

ještě šetří ztuhlá záda
ale co nevidět hromem bleskem zavelí vzkřikne
zastavit stát a jde se pro něj

podívej! a již se staví!
za oknem bříza pod větrem
co chvíli do mostu
ohnout se spěchá

je neděle ráno a spíš jako vždy déle

zatímco ze všech fotografií
cosi nabízíš
(a je to reklamně neodbytné)
mne budeš okrádat veřejně
uklízet smát se mi
a větrat kde
bylo ponecháno času

a tak němému
směšně složenému na dvojitém lůžku
vbíhá do snu tvá mravenčí noční práce
zrzavěji nežli letní bouřka

kde jsou všechna obyčejná lidská klopýtnutí?
ptá se
když s jistotou rozrážíš dveře
prudce vrhneš po básníkovi kopím
a hystericky křičíš:
neumí utíkat!
neumí utíkat!

místnost

všeho všudy čtyřikrát
čtyři metru
a je-li vůbec nějaký prostor
který zbývá
pak jsou to věci holé
a v bratru čekající
jako volání do hor

zpívá prázdná židle
rozestlaná postel
i natevřené dveře...

nic patrného a přesto jaký
strach se rozeznívá

ten, kterého ráno potkávám je

natažený
od hlavy k patě
od paty k hlavě

ještě člověk
ale imaginaci propil
slova zaprodal kecům o slovech
lásku usoužil a žít dál na sebetřýzeň
ti vždycky někdo ochotně půjčí

beznadějně všední případ

počasí

je smířlivo
nehýbe se nefouká nešátrá

jednoznačně je

přesněji
bylo ponecháno

obrácená poloha

Martinu Reinerovi a P.

ještě tě mám
ještě mi vpadáš mokrým klínem do zad
ještě se vozíš jako pila po plaňkách
zpod cikánského šatu sama odhalená
líbající železy
už předbíháš: nehýbej se, jsi přeci mrtev...

kolikrát jsem strpěn
řeka i lodě plné jazzu
se zastavily

maringotky

neptám se na herectví
už vůbec na hlavní roli
od níž lze cirkusově zběhnout
k mateřství

šťěstíčko na špejli
uhlodávané polibky od cukrové
vaty a nejbělejšího tureckého medu

to muselo být drahé!

za kolik výkřiků
perníkové srdce?

neděle: bloudím bezhlavě po pokoji hryzán

obavou že se ve skutečnosti nacházím
někde zcela jinde a toto je pouhé zastoupení
na věčnosti

je tu ticho
jako po zastaveném stroji

neustále opakuji: něco si přej!
ale
ocitám-li se v konečné samotě
kdy zvuky vycházejí jen ode mne
přichází-li konečné opuštění s tichem
které již nepřede
a dále jen doutná
pak i suché dlaně co chvíli
zašustí neurčitou prosbou

je tu ticho
jako po zastaveném stroji

neustále opakuji: něco si přej!

podvečer

kulhá se k slavnostem
černý fábor samoty
mezi podlažími hrají cizí orchestry

to shora utržený hřebec pračky
a pokud se výletem k lednici čeří
zimní potok škraloupem ledu
rázem v loďce hvězdice kry

to nezvedaný telefon odvedle jak maratónský běžec
a jediné mé přání cíle
nedůvěřuji pochybnostem o venkovním ale
vnitřním světě
nedovolím si být bezstarostným domovníkem
v činžáku vlastního srdce
nejistý fond oprav se vytrácí co den
a je tu večer... proč
proč rána z milosti nevychází nikdy
v potřebnou chvíli
se dát komu se vnutit do pavučin
taktak schoulím hlavu
v objetí elektrického proudu
ve zdech
zakletý šedý plaz
strnulých hadích očí jazyků šeptavých
odmávána příliš zdlouhavá pouť k ránu
nesčetné objíždky vždy šelestící celou
jak se píše
s-rd~eční~ar-yt-mie~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

počasí

postupné přibývání oblačnosti
v noci pravděpodobně i milost

ani málo milostně

to je pak člověk jako pískle

vyjící strach z velké postele
nutkavá představa že kdykoli
vedle mne může ležet
spát nahá dívka
nebo mrtvola

otec a K.

život není peříčko synku
ale na co bych si stěžoval:

jsem svým pánem
tvá matka mne neotravuje
a K. je úžasná

ale stejně
kdyby K. mohla a chtěla
přál bych si ještě jedno děťátko...

jak usínám

na hrachu
v důvěrně neznámých končinách
a jistěže bez konce
jsem obracen na rožni spánku
tolikrát vějíř pavího ocasu otvírá mou hlavu
za důkaz bytí

jak usínám
s ohromným strachem ale den co den je
kam se vracet
svléci se
před uložením zavřít knihu
knihu odložit
nastřádanými kameny obav
hodit do rodného hnízda
jako píchnutí do mapy
hic sunt leonés

...

znovu je noc
hádky utichly

tyto papírové zdi
jejich srůsty ohraničené
v pojem domov
v slovo domov
v žalář domov

hledaje spočinutí podél světél
paměti
vstoupíš a jako výkřik
rozžhne se svíce lebky
která již chrání jen
majestátem zařáté pěsti

noční byt

na stole hrnek
boubelatě ustojí věčnost
hořící jak ticho v opuštěném kurníku

cosi se chystá:
nakročení? jen se vyšlo chodidlem
už do paty pohyb nedotažen
historický plán zcepenělý uzlem rozhodnutí

absence naděje v zubaté
pohlaví klíče
k ránu kutající tápající
vprostřed suchých pysků zámku
svinuté listy

ani prach
jen krev v žilách
víc i vlastní dech
je v strnulosti vyhnancem

ani sousedé ani jakkoli vzdálené zaskřípění
ani úklona tmy ani pečť světla
celá bezbožnost prostoru:

vlastní vlastní vlastní bytost!

---

adresát odesílatel

zda jsem připraven?

jistě mohu podat svědectví

(po) otřesu

a do vlastních rukou:

...snad ani nedopláčeš roky

jimiž se vracíš sem

do starého těla

jako pod střechu bujných haluzí

kde jediné možno

sdílet

---

konec léta

každou chvílí to obrátíme

do našich krajin

každá je jinde

ale v obou bude deštivý podzim

budou padat jablka

šípkové keře zgrošovatí do červena

a prvním mrazům zbude snad také

ruměncem na omluvu

---

příchod

po schodech

s námahou

Bednář Pavelková Novotný

roky

schod po schodu

jako hladová šelma

za živým masem u dveří

bez klíče

s hlavou opřenou o jmenovku po otci

---

a teď

teď bych zas mohl

vrátit se zpět

jak jsem přišel

vytrhaným kolejištěm

ano

to bych mohl

V příštím čísle (vychází 1. srpna 2004)

najdete:

básničky

Karly Dvorské

básničky

Lucky Zabrnákové

novou

Cannyho rubriku

a možná

rozhovor

se Zdeňkem Mahlerem

Na shledanou příště!
Ne za pomeňte!